

Taniĝa YAKLAŞIM Kılavuzu

magdur.adalet.gov.tr

Tanığa Yaklaşım Kılavuzu

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

İLETİŞİM

☎ (0312) 204 10-28

✉ magdur@adalet.gov.tr

📺 www.youtube.com/channel/magdurhaklari

📘 www.facebook.com/magdurhaklari

🐦 www.twitter.com/magdurhaklari

“Bu kılavuzun içeriği Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca hazırlanmış olup; Adalet Bakanlığı tarafından basımı gerçekleştirilmiştir.”

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Aralık 2023

ISBN: 978-605-2163-43-6

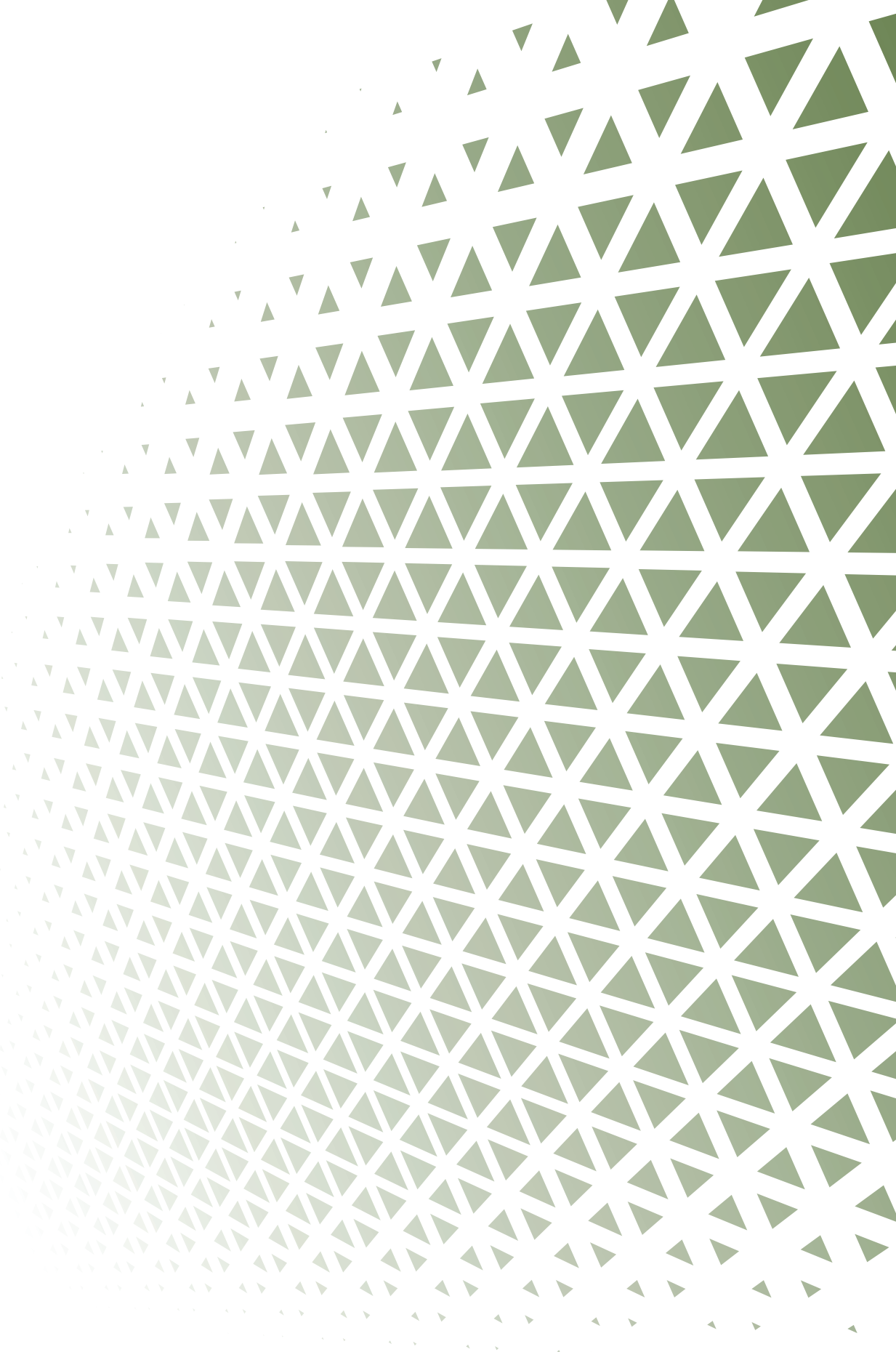
Kapak ve Sayfa Tasarımı

Dilek KILIÇ

Analitik Ajans

Basım Yeri

Ankara Açık Cezaevi Matbaa Atölyesi

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM

syf.11-17

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
1.1. TANIK VE TANIKLIK KAVRAMI.....	12
1.2. DELİL OLARAK TANIKLIK.....	13
1.2.1. Tanıklığı Etkileyen Faktörler.....	13
1.2.1.1 Tahmini Değişkenler.....	13
1.2.1.1.1 Görgü Tanığına Ait Özellikler.....	13
1.2.1.1.2 Olaya Ait Özellikler.....	14
1.2.1.1.3 Faile Ait Özellikler.....	14
1.2.1.2 Sistem Değişkenleri.....	14
1.2.1.2.1 Olaya İlişkin Edinilen Bilgiler.....	14
1.2.1.2.2 Teşhis İşlemleri.....	15
1.2.1.2.3 Olay ile Tanıklık Arasında Geçen Süre.....	16
1.2.1.2.4 Yönlendirme.....	16
1.2.2 Tanık Delilinin Güçlü ve Zayıf Yanları.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

syf.19-38

TANIKLARA YÖNELİK ULUSLARARASI ve ULUSAL DÜZENLEMELER İLE UYGULAMALAR.....	19
2.1. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE TANIK HAKLARI.....	20
2.1.1.Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Ek Protokolleri.....	20
2.1.2.Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi.....	21
2.1.3.Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	21
2.1.4.Cezai İşlerde Avrupa Birliği Adli Yardımlaşma Sözleşmesi.....	21
2.1.5.Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları.....	22
2.1.6.Avrupa Konseyi Kararları.....	22
2.2. ULUSAL DÜZENLEMELERDE TANIKLIK.....	23
2.2.1. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tanıklık.....	23

2.2.1.1 Tanıkların Çağırılması	25
2.2.1.2 Tanıklıktan Çekinme.....	25
2.2.1.2.1 Meslek ve Sürekli Uğraşları Sebebiyle Tanıklıktan Çekinme	26
2.2.1.2.2 Devlet Sırrı Niteliğindeki Bilgilerle İlgili Tanıklık.....	27
2.2.1.2.3 Kendisi veya Yakınları Aleyhine Tanıklıktan Çekinme	27
2.2.1.2.4 Tanıklıktan Çekinme Sebebinin Bildirilmesi.....	27
2.2.1.3 Tanığa İlk Önce Sorulacak Hususlar	28
2.2.1.4 Tanığa Görevinin Önemini Anlatma.....	28
2.2.1.5 Tanıklıkta Yemin.....	28
2.2.1.6 Yeminsiz Dinlenecek Tanıklar.....	29
2.2.1.7 Tanıklık ve Yeminden Sebepsiz Çekinme, Tazminat ve Gider	29
2.2.1.8 Tanığın Bilgilendirilmesi	29
2.2.1.9 Tanıkların Dinlenmesi.....	30
2.2.1.10 Tanığın Tekrar Dinlenmesi.....	30
2.2.1.11 Gizli Tanık.....	30
2.2.1.11.1 Gizli Tanığın Dinlenmesi	31
2.2.2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tanıklık	31
2.2.2.1 Tanık ve Tanıklık.....	31
2.2.2.2 Tanıklık Yapma Mecburiyeti.....	31
2.2.2.3 Tanıkların Gösterilmesi	31
2.2.2.4 Tanığın Davet Edilmesi	32
2.2.2.4.1 Davetiyeenin İçeriği.....	32
2.2.2.4.2 Çağrıya Uyma Zorunluluğu	32
2.2.2.5 Tanığa Soru Kağıdı Gönderilmesi	33
2.2.2.6 Tanıklıktan Çekinme Hakkı	33
2.2.2.6.1 Tanıklıktan Çekinme Hakkının İstisnaları	35
2.2.2.7 Tanığın Kimlik Tespiti.....	35
2.2.2.8 Tanığa Görevinin Önemini Anlatma.....	35
2.2.2.9 Yeminsiz Dinlenecek Tanıklar.....	36
2.2.2.10 Yeminin Zamanı ve Şekli.....	36
2.2.2.11 Tanığın Bilgilendirilmesi	36
2.2.2.12 Tanığın Dinlenilme Şekli.....	36
2.2.2.12.1 Tanıkların Mahkemede Dinlenilmesi	37
2.2.2.12.2 Tanıkların e-Duruşma ile Dinlenilmesi	37
2.2.2.12.3 Yasak Davranışlar.....	37
2.2.2.12.4 Tanıklardan Bir Kısımının Dinlenilmesiyle Yetinilmesi	37
2.2.2.13 Tercüman ve Bilirkişi Kullanılması	38
2.2.2.14 Yalan Yere veya Menfaat Temin Ederek Tanıklık Edilmesi ve Sonuçları	38
2.2.2.15 Tanığa Ödenecek Ücret ve Giderler	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

syf.41-59

KIRILGAN GRUBA DÂHİL TANIKLAR	41
3.1. ÇOCUK TANIKLAR	42
3.1.1. Gelişim Özellikleri	43
3.1.1.1. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar (3-6 yaş)	43
3.1.1.2. Okul Dönemindeki Çocuklar (7-11 yaş)	44
3.1.1.3. Ergenlik Dönemindeki Çocuklar (12-18 yaş)	45
3.1.2. Çocukların Tanıklıklarını Etkileyen Unsurlar	45
3.1.2.1. Kişilik Özellikleri	46
3.1.2.2. Yaş	46
3.1.2.3. Zihinsel Kapasite	46
3.1.2.4. Olayın Yarattığı Stres ve Uyarılma	47
3.1.2.5. Korku ve Heyecan	47
3.1.2.6. Yalan Söyleme	47
3.1.3. Çocuk Tanıklara Yaklaşımında Genel İlkeler	48
3.1.4. Suça Tanık Olmuş Çocuklara Yaklaşım	50
3.1.5. Boşanma Sürecinde Tanık Olarak Dinlenen Çocuklara Yaklaşım	51
3.2. YAŞLI TANIKLAR	52
3.2.1. Yaşlı Tanıklara Yaklaşım	52
3.3. ENGELLİ TANIKLAR	54
3.3.1. Engelli Tanıklara Yaklaşım	54
3.3.1.1. Görme Engelli Tanıklara Yaklaşım	55
3.3.1.2. Sağır ve İşitme Engelli Tanıklara Yaklaşım	56
3.3.1.3. Zihinsel Engelli Tanıklara Yaklaşım	58
3.3.1.4. Fiziksel Engelli Tanıklara Yaklaşım	58
3.4. YABANCI UYRUKLU TANIKLAR	59
3.4.1. Yabancı Uyruklu Tanıklara Yaklaşım	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

syf.61-68

YARGI VE KOLLUK GÖREVLİLERİNİN TANIĞA YAKLAŞIMI	61
4.1. YARGI SÜRECİNDE YER ALAN GÖREVLİLERİN TANIĞA YAKLAŞIMI	62
4.1.1. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Taniğa Yaklaşımı	63
4.2. KOLLUK GÖREVLİLERİNİN TANIĞA YAKLAŞIMI	65
KAYNAKÇA	67

ÖNSÖZ

“

Tanıklık, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına ve adaletin tecelli etmesine doğrudan etki etmektedir. Tanık beyanı, hem ceza yargılamasında hem de hukuk yargılamasında en sık başvurulmuş delil kaynaklarından biridir.

”

Adli süreçte tanıklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesine ve uygulanmasına ilişkin faaliyetleri yürütmek, 10 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan 63 sayılı “Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile kurulan Başkanlığımızın ve adliyelerde faaliyete geçirilen adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerimizin başlıca görevleri arasında yer almaktadır.

Bakanlığımız Yargı Reformu Stratejisinde ve İnsan Hakları Eylem Planında da tanıklığı zorlaştıran uygulama ve yaklaşımların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılması öngörülmüştür.

Tanıklara hak ve yükümlülüklerinin hatırlatılması, tanıkların adli süreç hakkında bilgilendirilmesi ve örselenmelerinin önüne geçilmesi öncelikli çalışmalarımız arasında yer almaktadır. Bu kapsamda tanıkların en fazla merak ettikleri sorulara yalın ve anlaşılabilir bir dille cevap veren “Tanıklık Broşürü” hazırlanmış, karekod (QR) uygulaması ile tüm tanık davetiyelerine eklenmiştir.

Bununla birlikte, adli sürece dâhil olmakla kendilerine daha hassas davranılması beklenen çocuklar, şiddet mağduru kadınlar, yaşlı ve engelli bireyler de bir suça tanık olabilmekte veya bir uyuşmazlık hakkında tanık olarak gösterilebilmektedir.

Bu kişilerin ifade ve beyanlarının alınması sürecinde özel olarak desteklenmeleri ve kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine olanak tanınması da önem arz etmektedir. Bu anlamda adli süreçte tanıklarla iletişim halinde olan kişilerin tanıklara yaklaşım konusunda gerekli bilgi ve donanıma sahip olmaları bir gerekliliktir.

Taniğin hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olması, haklarına saygılı ve duyarlı olunması, tanık ile iletişim kurulurken doğru yöntemlerin kullanılması ve kendisini rahat ifade edebilmesinin sağlanması maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkı sunacaktır.

Başkanlığımız öncülüğünde hazırlanan bu kılavuz ile tanıklara yönelik temel yaklaşım standartları ve ilkeleri bir araya getirilmek suretiyle tanıklığın önem ve değerinin arttırılması, tanıklarla temas halinde olan hizmet sağlayıcılara uygulamalarında yol gösterilmesi, tanıkların haklarına saygılı ve duyarlı bir yaklaşım sergilenmesine destek verilmesi ve hizmet kalitesinin arttırılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın oluşturulmasında emeği geçen değerli akademisyenlere, hâkim ve Cumhuriyet savcılarına, avukatlara ve uzmanlara katkıları için teşekkür ederiz.

**ADLİ DESTEK VE
MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TANIK VE TANIKLIK KAVRAMI

Tanık (şahit), dava konusu olay hakkında bilgi sahibi olduğu bilinen ancak davaya taraf olmayan kişidir.

Tanıklık, kişinin adli sürece yansıyan olaya ilişkin sahip olduğu bilgi ve görgüsünü adli makamlar huzurunda anlatmasıdır.

Tanık beyanı, muhakeme sürecinin önemli delillerinden biridir. Adaletin tecelli edebilmesi için tanıkların olaya ilişkin bilgi ve görgülerini eksiksiz ve tarafsız şekilde dile getirmeleri büyük önem taşımaktadır.

Bir kişinin beyanının tanık beyanı olarak kabul edilebilmesi için olay ve olguları duyan organları ile algılamış olması gerekmektedir. Tanık, olaya ilişkin gördüklerini ve duyduklarını yorumunu katmadan aktarmalıdır. Tanık beyanı değerlendirilirken, tanığın olay ve olguları algıladığı şartlara ve doğruları ne derece ifade ettiğine bakılmalıdır.

Tanıklık mevzuattan kaynaklanan kamusal bir ödevdir. Bu zorunluluk yasal düzenlemelerle yaptırım altına alınmıştır. Bununla birlikte, gerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında gerek 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda bazı durumlarda tanıklıktan çekinme hakkının varlığı kabul edilmiştir.

Yargılamanın adil ve hızlı bir şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla mevzuatta tanıklığa dair birtakım yükümlülöklere yer verilmiştir:

- Cumhuriyet savcısı ya da mahkeme tarafından çağrıldığında gelmek.
- Doğru söyleyeceğine dair yemin etmek ve bildiklerini doğru şekilde anlatmak.
- Hâkimin izni olmadan duruşma salonunu terk etmemek.

Tanık, sayılan bu yükümlölüklerinin yanında bir takım haklara da sahiptir. Bu haklara; tanıklıktan çekinme, kaybettiğı zamanla orantılı bir tazminat, yol, beslenme ve konaklama giderlerini alma, kendisinin ve yakınlarının can ve mal güvenliğinin sağlanmasını isteme hakları bulunmaktadır.

1.2. DELİL OLARAK TANIKLIK

Delil, uyuşmazlığın maddi yönü hakkında karar verecek olan mahkemeye hakikati gösterme vasıtasıdır. Maddi gerçeğin bulunmasının ve hukuk düzeni açısından doğru bir karar verilebilmesinin öncelikli şartı, delillerin tüm açıklığıyla ortaya konulup değerlendirilmesidir.

Beyan delilleri arasında yer alan tanıklık, kişinin olaya ilişkin bilgi ve görgüsünü yetkili makamlar önünde sözlü olarak açıklamasıdır. Tanığın idrak kabiliyetine sahip olması ve olayı tüm gerçekliğiyle anlatabilmesi, tanık beyanının güvenilir olması açısından önemlidir. Tanığın yaşı, bilişsel özellikleri, olaya tanık olma süresi ve diğer tanıklarla etkileşimi (sorular, yönlendirilme, tanığa verilen geribildirim gibi olay sonrası değişkenler) tanıklığı etkileyen faktörlerdir.

1.2.1. Tanıklığı Etkileyen Faktörler

Tanık, dava konusu olay hakkında bilgi sahibi olduğu bilinen; ancak davaya taraf olmayan kişilerdir. Tanıklık ise bir kişinin şahit olduğu olayla ilgili sahip olduğu bilgileri adli makamlar önünde anlatması olarak nitelendirilmektedir.

İnsan belleğinin yapısından kaynaklı olarak her zaman güvenilir olmadığını gösteren araştırmalar, bellek hataları ve tanıklığı etkileyen faktörler üzerine yoğunlaşmıştır. Literatürde, tanığı belleğini etkileyen değişkenler, tahmini ve sistem değişkenleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.2.1.1. Tahmini Değişkenler

Tanığa, olaya ve olaya karışan kişilere ait özellikleri kapsayan tahmini değişkenler, adli süreci etkileyebilen, tanığın ifadesi üzerinde etkileri olan ve kontrol edilemeyen değişkenlerdir.

1.2.1.1.1. Görgü Tanığına Ait Özellikler

Bireylerin değişken kişisel özellikleri tanığa ilişkin değişkenler olarak bu başlık altında toplanabilir. Bu kapsamda, tanığın yaşı, stres ve kaygı durumu ile bazı

kişisel özellikleri görgü tanıklığını etkileyen faktörlerdendir. Ayrıca tanığın içinde bulunduğu duygu durumu, tanık olunan olaya ilişkin bakış açısını ya da olay anındaki dikkatini ve olayı hatırlama durumunu etkileyebilmektedir.

1.2.1.1.2. Olaya Ait Özellikler

Olaya ait özellikler, tanıklığı etkileyen ve olaydan kaynaklanan değişkenlerdir. Olay anındaki görüş açısı, ışığın durumu, mesafe, olayda kullanılan araç, olayın gerçekleştiği zaman, mekân ve olaya şahit olma süresi gibi hususlar tanıklık üzerinde etkili olan etmenlerdendir.

1.2.1.1.3. Faile Ait Özellikler

Faile ait bazı özellikler, teşhis sırasında bu kişilerin daha kolay hatırlanmasına yardımcı olmaktadır. Failin dış görünüşü, yaşı, cinsiyeti gibi özellikler kişinin teşhisinde etkili olan faktörlerdendir.

1.2.1.2. Sistem Değişkenleri

Adli sistem tarafından kontrol edilebilen uygulamalara bağlı bir değişken olan sistem değişkenleri, tanığa, tanıklık yapmasından önce verilen bilgi, olay ile tanıklık arasında geçen süre, teşhis yöntemleri ve yönlendirme gibi doğrudan adli sistemdeki uygulamalarla ilgili olduğu için tanığın ifadesini etkileyebilecek değişkenlerdir.

Bazı durumlarda, maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesi için beyan işlemlerinin tanıkların mevcut fiziksel, zihinsel ve psikolojik özelliklerine uygun özel ortamlarda yapılması gerekmektedir. Örneğin, işlenen suçun niteliği itibarıyla taraflarla yüz yüze gelmemesi veya özel ortamda dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen tanıkların beyanları adli görüşme odalarında uzmanlar aracılığıyla alınabilmektedir.

1.2.1.2.1. Olaya İlişkin Edinilen Bilgiler

Tanıklara çeşitli kaynaklardan gelen bilgiler ifadelerini etkileyebilmektedir. Olayla veya kişilerle ilgili sonradan edinilen bilgiler, tanığın olaya dair bakış açısını değiştirebilmekte ve yargılama sürecinde farklı şekilde beyanda bulunmasına neden olabilmektedir.

1.2.1.2.2. Teşhis İşlemleri

Kişinin bir suçun faili olup olmadığını belirleme ve kimliğini tespit etmeye yönelik ceza muhakemesi işlemi olan teşhis, olayın aydınlatılması açısından önemli bir delil elde etme yöntemidir.

Polis, olaydaki failin, gözaltına alınan şüpheli ile aynı kişi olup olmadığının belirlenmesi bakımından zorunlu olması halinde, Cumhuriyet savcısının talimatıyla teşhis yaptırabilir. Ancak tanıklıktan çekinebilecek olanlar, teşhiste bulunmaya zorlanamaz. Teşhis işlemi yapılırken birtakım usullere uyulması gerekir. Bu usuller (2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu Ek 6. md.);

- Teşhis işlemine başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tarif eden beyanları tutanağa bağlanır. Teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin birden fazla ve aynı cinsten olması, aralarında yaş, boy, ağırlık, giyinme gibi görünüşe ilişkin hususlarda benzerlik bulunması gerekir. Teşhis için gerekli olması halinde, şüphelinin görünüşü ile ilgili gerekli değişiklikler yapılabilir. Teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin her birinde, teşhis sırasında bir numara bulundurulur.
- Teşhiste bulunan kişi ile teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin birbirini görmemesi gerekir.
- Teşhis işlemi en az iki kez tekrarlanır ve teşhiste bulunması istenen kişiye, şüphelinin teşhis edilecek kişiler arasında yer almıyor olabileceği hatırlatılır.
- Teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin, bu işlem sırasında birlikte fotoğrafları çekilerek veya görüntüleri kayda alınarak, soruşturma dosyasına konur.
- Şüphelinin fotoğrafı üzerinden de teşhis yaptırılabilir. Ancak tek bir fotoğraf veya aynı kişinin farklı fotoğrafları üzerinden teşhis yaptırılamaz. Değişik kişilerin fotoğraflarının aynı büyüklük ve özellikte olmaları gerekir.
- Teşhis işlemi tutanağa bağlanır.

1.2.1.2.3. Olay ile Tanıklık Arasında Geçen Süre

Tanık olunan olay ile tanıklık arasında geçen süre, tanık beyanının güvenilirliğini etkileyen bir husustur. Olayın üzerinden uzunca bir sürenin geçmesi, tanıkların şahit oldukları olayları unutmaya başlamalarına ve verdikleri bilgilerin doğruluğunun azalmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle, geçen zamanın kontrolü tanık ifadelerinin güvenilirliği açısından büyük bir önem taşımaktadır.

1.2.1.2.4. Yönlendirme

Tanığı yönlendirme, kendisine yöneltilen sorular aracılığı ile olabileceği gibi sorulan sorulara verilen geri bildirimler yoluyla da olabilmektedir. Tanığa sorulan yönlendirmeli sorular ya da değer yargısı içeren ifadeler tanığın belleği üzerinde yönlendirici etki yaratabileceğinden bu tür soru ve değer yargısı içeren ifadelerden kaçınılmalıdır.

1.2.2. Tanık Delilinin Güçlü ve Zayıf Yanları

Ceza ve hukuk muhakemesinde tanık delili çok önemli bir yere sahip olup birçok davada gösterilen delillerin başında gelmektedir. Bunun en önemli nedeni, tanık beyanının ikamesi mümkün olmayan bir delil olmasıdır. Zira bir olaya tek bir kişi tanıklık etmişse bunun yerine olayı görmeyen, olayla hiçbir ilgisi olmayan başka bir kişinin tanık olarak dinlenmesi mümkün değildir; çünkü tanık geçmişte yaşanmış olayı aktaran kişidir.

Tanık beyanı güçlü bir delil kaynağı olmasına karşın zayıf yönleri de bulunmaktadır. Tanık beyanının güvenilirliğine ilişkin psikolojik değerlendirmelerde “bilinçli bir biçimde doğruyu söylememe” ve “yanılma” önemli etkenlerden sayılmaktadır. İnsan belleğinin hatalara açık olması ve tanığın taraflara karşı duyguları gibi nedenler, olaya ilişkin bilgisinin yanı sıra kendi yorumlarını da ifade etmesine yol açabilmektedir. Bu nedenlerle tanık beyanının güvenilir bir delil olarak kabul edilmediği bazı durumlar da olabilmektedir.

Tanık beyanının değeri, olayın temsil edilebilirliğine göre değişmektedir. Bazı durumlarda tanık beyanı dava konusu olayı tam olarak yansıtmayabilir. Tanık, istemeyerek olayı yanlış anlatabilir ya da duymadığı ve görmediği şeyleri duymuş ve görmüş gibi anlatabilir. Bazen de bilinçli şekilde gerçeği saklayıp yalan beyanda bulunabilir.

Tanık beyanının bir diğer zayıf yönü ise toplumun tanıklık kavramına karşı olumsuz ve önyargılı tutumudur. Kişiler tanık olarak bir duruşmaya katıldıkları süre zarfında günlük iş ve mesailerinden geri kalacakları düşüncesi ile bu ödevden kaçınabilmektedirler. Yine, tanıklık yapacak kişiler olaya ilişkin aktarımlarda bulunurken davanın taraflarından tepki ve zarar görecekları düşüncesi ile tanıklık yapmak istemeyebilirler.

Tanık beyanı, güvenilirliğine ilişkin bu zayıf yönlerine rağmen, adli sistem içerisinde gerek tarafların istemi üzerine gerek yargı mercii tarafından re'sen başvurulabilen bir delil kaynağıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

TANIKLARA YÖNELİK ULUSLARARASI ve ULUSAL DÜZENLEMELER ile UYGULAMALAR

2.1. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE TANIK HAKLARI

Tanıklık ve tanık hakları konusunda, Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Konseyi düzeyinde özellikle tanığın korunmasını sağlamak amacıyla çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir.

2.1.1. Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Ek Protokolleri

Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde tanıkların ve mağdurların korunmasına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Sözleşmenin 24 üncü maddesi, Taraf Devletlere, sözleşme kapsamındaki suçların kovuşturmasında tanıklara ve yakınlarına yönelik tehlikelere karşı etkin bir koruma sağlamak için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü getirmektedir. Sözleşme, sanığın haklarına zarar vermemek kaydıyla tehlike içindeki tanık ve yakınlarını korumak için alınabilecek tedbirleri saymıştır. Bu tedbirler; fiziksel koruma, ihtiyaca göre ve mümkün olduğu ölçüde onları başka yerlere yerleştirme, gerektiğinde bu tür kişilerin kimlikleri ve bulundukları yerlere ilişkin bilgilerin açıklanmaması veya bu bilgilerin açıklanmasına sınırlama getirilmesi gibi önlemlerdir. Bunun yanında, tanığın beyanlarının video bağlantısı veya diğer uygun araçlar dâhil, iletişim teknolojisinden yararlanılarak alınması gibi tanıklığın, tanık güvenliğini garanti eden bir biçimde yapılmasına cevaz veren ispat kuralları tesis edilmektedir.

İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol ile Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolde insan ticareti suçu mağdurlarının korunmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu suç mağdurlarının aynı zamanda suçun tanıkları olduğu göz önüne alınarak Protokoldeki hükümlerin tanığın korunmasını da kapsadığı değerlendirilmektedir. Protokol, mağdurların özel hayatları ve kimliklerinin korunması, uygun barınma olanağının sağlanması, sahip oldukları haklara ilişkin bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti, tıbbi, psikolojik ve maddi yardımın yanı

sıra çalışma, öğrenim ve eğitim olanaklarını da düzenlemiştir.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün “Koruma ve yardım önlemleri” kenar başlıklı 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında; “Bu Protokol’ün uygulanmasında, her Taraf Devlet, bu Protokol’ün 6 ncı Maddesinde belirtilen eylemlere konu olmuş kişilerin, uluslararası hukukun ilgili hükümlerinin sağladığı, özellikle yaşama hakkı, işkenceye veya başka zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı muameleye veya cezaya tâbi tutulmama hakkı gibi haklarını saklı tutmak ve korumak için uluslararası hukuktan doğan yükümlülükleriyle uyumlu olarak, gerekli yasal ve diğer bütün uygun önlemleri alacaktır.” hükmü yer almaktadır.

2.1.2. Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi

Devletlerin yolsuzluğu önleme ve yolsuzlukla etkin mücadele etme güçlerinin artırılmasına yönelik olan Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin “Tanıkların, Bilirkişilerin ve Mağdurların Korunması” başlıklı 32 ncı maddesine göre; her Taraf Devlet, bu Sözleşmeye uygun olarak ihdas edilen suçlara ilişkin ifade veren tanık ve bilirkişiler ile uygun olduğu ölçüde, akraba ve yakınlarına yönelik muhtemel mukabele veya tehditlere karşı etkin koruma sağlamak için olanaklar dâhilinde iç hukuk sisteminde uygun önlemleri alacaktır.

2.1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, doğrudan tanık hakları veya tanıkların korunmasına ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir; ancak sözleşmede adil yargılanma hakkının düzenlendiği 6 ncı maddede, bir suç ile itham edilen herkes için iddia tanıklarının sorguya çekme veya çektirme, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı güvence altına alınmıştır.

2.1.4. Cezai İşlerde Avrupa Birliği Adli Yardımlaşma Sözleşmesi

Cezai İşlerde Avrupa Birliği Adli Yardımlaşma Sözleşmesine göre, Taraf Devletler bir ceza davasına ilişkin olarak birbirlerinden adli yardımlaşma talebinde bulunabilmektedir. Söz konusu Sözleşmenin 3 üncü maddesi ile Taraf Devletler arasında istinabe kapsamında tanık ifadesinin alınması istenebilmektedir.

2.1.5. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, tanığın korunmasını “adil yargılanma hakkı” çerçevesinde denetlemektedir. Mahkeme, tanıkların kimliklerinin gizli tutulması teminatının mutlak olmadığını, tanıkların korunması amacıyla sanığın adil yargılanma hakkının sınırlandırılmayacağını belirtmiştir. Buna göre, tanıklık görevinin sözleşmenin ilgili maddelerinde güvence altına alınmış olan tanığın hayat ve vücut bütünlüğü hakkı ile sanığın savunma hakkı arasında dengelenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

2.1.6. Avrupa Konseyi Kararları

Avrupa Konseyi tarafından 10.09.1997 tarihinde hazırlanan Tanıkların Yıldırılması ve Savunma Hakkına ilişkin Üye Devletlere R (97) 13 sayılı Tavsiye Kararı; tanımlar, genel ilkeler, organize suçla ilgili alınması gereken tedbirler, özellikle aile içindeki suçlar olmak üzere hassas durumda bulunan tanıklarla ilgili alınması gereken tedbirler ve uluslararası yardımlaşma gibi bölümlerden oluşmaktadır.

2.2. ULUSAL DÜZENLEMELERDE TANIKLIK

2.2.1. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tanıklık

- Ceza muhakemesinin amacının maddi gerçeği ortaya çıkarmak olduğu göz önüne alındığında, tanık beyanı bu amaca ulaşmak için başvurulacak önemli deliller arasında yer almaktadır.
- Tanık beyanı, tanığın soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme önünde verdiği beyanı ifade etmektedir. Kollukta ise bilgi sahibi sıfatıyla beyan alınmaktadır.
- Tanıklık, mevzuattan kaynaklanan bir ödevdir. Bu nedenle tanığın, adli merciler huzurunda tanık olduğu olayları anlatma yükümlülüğü bulunmaktadır.
- Ceza muhakemesinde tanığın; tanıklıktan çekinme, kendisi ve yakınları aleyhine açıklamada bulunmaktan çekinme, kaybettiği zaman, yol ve konaklama masraflarına karşılık tazminat alma isteme hakkı vardır.
- Kural olarak şüpheli veya sanık kendi eylemleri için tanık olarak dinlenemez. Diğer suç ortaklarının eylemleri bakımından ise yemin verdirilmeden dinlenebilir. Dolayısıyla şüpheli veya sanığın, diğer şüpheli veya sanıklar hakkında tanıklık yapmasına engel bir durum yoktur.
- Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde yemin dışında, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanmaktadır.(5271 sayılı Kanun 236/1. md.)

- Bir olayın delili, tek tanığın görgü ve bilgisinden ibaret ise bu tanığın duruşmada dinlenilme zorunluluğu vardır. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması ise dinleme yerine geçemez.(5271 sayılı Kanun 210. md.)
- Tanık ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuş ya da bulunduğu yer öğrenilemezse, hastalık, malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için tanığın duruşmada hazır bulunması olanaklı değilse yahut ifadesinin önem derecesi itibarıyla duruşmada hazır bulunması gerekli sayılmıyorsa daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanaklar ile kendilerinin yazmış olduğu belgeler okunabilir.(5271 sayılı Kanun 211/1. md.)
- Sanık, duruşma sırasında tanık getirebilir. Mahkemeden tanıklarının duruşmaya davet edilmesini de talep edebilir. (5271 sayılı Kanun 179/1. md.)
- Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarının veya tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilmesi halinde, mahkeme, sorgu ya da dinleme sırasında sanığın duruşma salonundan dışarı çıkarılmasına karar verebilir, ancak sanık tekrar getirildiğinde tutanaklar okunur gerekirse içeriği anlatılır.(5271 sayılı Kanun 200. md.)
- Tanık, bir hususu hatırlayamadığını söylerse önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir. Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu anda, önceki ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır.(5271 sayılı Kanun 212. md.)

2.2.1.1. Tanıkların Çağırılması

- Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Tanıklara yapılacak çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz.(5271 sayılı Kanun 43/1-2. md.)
- Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir.(5271 sayılı Kanun 44/1, 146/7. md.)
- Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır.(5271 sayılı Kanun 44/1. md.)
- Çağrı kâğıdına eklenen karekodun akıllı telefonlarla okutulması ile tanıkların merak ettikleri hususların yer aldığı tanıklık broşürüne ulaşılabilir.(Tanıklık broşürünün bir örneğine kılavuzun sonunda yer verilmiştir.)

2.2.1.2. Tanıklıktan Çekinme

Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir(5271 sayılı Kanun 45/1. md.):

a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı.

b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.

c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu.

d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları.

e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar.

Tanıklıktan çekinme hakkı hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında kullanılabilir.

- Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanuni temsilcilerinin rızasıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanuni temsilci, şüpheli veya sanık ise bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez(5271 sayılı Kanun 45/2. md.). Bu durumda kimin tanıklıktan çekinme hakkı konusunda karar vereceği kanunda gösterilmemiştir. Ancak Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12.11.2013 tarihli ve 2013/1-251 esas, 2013/454 sayılı kararında, yaş küçüklüğü durumunda çocuğun anne babasından birisi şüpheli veya sanık ise diğerinin rızası ile çocuğun tanık olarak dinlenebileceği belirtilmiştir.
- Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere dinlenilmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.(5271 sayılı Kanun 45/3. md.)
- Tanıklıktan çekinme hakkı bulunan bir kişinin, bu hakkı hatırlatılmadan dinlenilmesi halinde beyanları hükme esas alınamayacaktır.

2.2.1.2.1. Meslek ve Sürekli Uğraşları Sebebiyle Tanıklıktan Çekinme

Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecek kişiler ve tanıklıktan çekinme gerekçesi olabilecek durumlar şunlardır(5271 sayılı Kanun 46/1. md.):

- Avukatlar, stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.
- Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ile diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.
- Malî işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

İlgilinin rızasının varlığı halinde, avukatlar, stajyerleri veya yardımcıları dışındaki meslek mensupları tanıklıktan çekinemezler.(5271 sayılı Kanun 46/2. md.)

Özel mevzuatında tanıklıktan çekinme hakkı bulunan meslek grupları ise şu şekilde sayılabilir:

- Gazetecilik faaliyeti yürüten kişiler(5187 sayılı Basın Kanunu 12. md.)
- Arabulucular(6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 5. md.)
- Uzlaştırma müzakerelerine katılanlar(Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği 32. md.)

2.2.1.2.2.Devlet Sırrı Niteliğindeki Bilgilerle İlgili Tanıklık

Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler söz konusuysa sadece hâkim veya heyet, zabıt kâtibi olmadan tanığı dinler ve yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir.(5271 sayılı Kanun 47/1,2. md.)

Devlet sırrı niteliğindeki bilgilerle ilgili tanıklık, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.(5271 sayılı Kanun 47/3. md.)

2.2.1.2.3. Kendisi veya Yakınları Aleyhine Tanıklıktan Çekinme

Tanık, kendisini veya 5271 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir.(5271 sayılı Kanun 48. md.)

2.2.1.2.4. Tanıklıktan Çekinme Sebebinin Bildirilmesi

Mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görülmesi halinde tanık, tanıklıktan çekinmesinin dayanağını oluşturan olguları bildirir. (5271 sayılı Kanun 49. md.)

2.2.1.3. Tanığa İlk Önce Sorulacak Hususlar

Tanığa, ilk önce adı, soyadı, yaşı, işi ve yerleşim yeri, işyerinin veya geçici olarak oturduğu yerin adresi, varsa telefon numaraları sorulur.(5271 sayılı Kanun 58/1. md.)

2.2.1.4. Tanığa Görevinin Önemini Anlatma

Tanığa; dinlemeye geçmeden önce, gerçeği söylemesinin önemi, doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklıktan dolayı cezalandırılacağı ve duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan duruşma salonunu terk edemeyeceği anlatılır.(5271 sayılı Kanun 53. md.)

İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.(5271 sayılı Kanun 143/3. md.)

2.2.1.5. Tanıklıkta Yemin

Tanıklar, tanıklıktan önce ayrı ayrı yemin ederler.(5271 sayılı Kanun 54/1. md.)

Yemin, hâkimler ve Cumhuriyet savcılar tarafından verdirilebilir. Kolluğun yemin verdirme yetkisi yoktur.(5271 sayılı Kanun 54. md.)

Yemin edilirken herkes ayağa kalkar. Tanık, yüksek sesle tekrar ederek veya okuyarak yemin eder.(5271 sayılı Kanun 55/2., 56/1. md.)

Okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler yazarak ve imzalarını atarak, okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler ise bir tercüman aracılığıyla ve işaretlerle yemin ederler.(5271 sayılı Kanun 56/2. md.)

Türkçe bilmeyen ya da engelli olan tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır. (5271 sayılı Kanun 324/5. md.)

2.2.1.6. Yeminsiz Dinlenecek Tanıklar

Aşağıdaki kişiler yeminsiz dinlenir(5271 sayılı Kanun 50/1. md.):

- Dinlenme sırasında on beş yaşını doldurmamış olanlar.
- Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.
- Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar.

2.2.1.7. Tanıklık ve Yeminden Sebepsiz Çekinme, Tazminat ve Gider

Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çeken tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır. Bu tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkilidir.(5271 sayılı Kanun 60/1,2. md.)

Cumhuriyet savcısı, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrılan tanığa, her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarifeye göre kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tanık, seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağırıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır.(5271 sayılı Kanun 61/1. md.)

Tanığın, sanık tarafından hazır edilmesi durumunda yukarıdaki giderler ödenmez. (2023 Yılı Tanıklık Ücret Tarifesi 2. md.)

2.2.1.8.Tanığın Bilgilendirilmesi

Tanık, dinlenmeden önce tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı veya hâkim tarafından bilgilendirilir, hazır olan sanık, tanığa gösterilir. Sanık

duruşmada hazır değilse, sanığın kimliği tanığa açıklanır. Tanıktan, tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesi istenir ve tanıklık ederken sözü kesilmez.(5271 sayılı Kanun 59/1. md.)

2.2.1.9. Tanıkların Dinlenmesi

Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir. Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.

Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir; ancak mağdur çocuklar ile duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklığında bu kayıt zorunludur. Tanığın dinlenmesi sırasında elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır.(5271 sayılı Kanun 52. md.)

2.2.1.10. Tanığın Tekrar Dinlenmesi

Yeminle dinlenen tanığın tekrar dinlenilmesi gerektiğinde, yeniden yemin verilmeyip önceki yemini hatırlatılmakla yetinilebilir. Bu durum aynı soruşturma ya da kovuşturma evresi için geçerlidir.(5271 sayılı Kanun 57. md.)

2.2.1.11. Gizli Tanık

Tanık olarak dinlenecek kişinin kim olduğunun davanın taraflarınca öğrenilmesi, tanık veya yakınları açısından “ağır ve ciddi bir tehlike” oluşturacak ise tanık, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında kimliği saklı tutularak “gizli tanık” olarak dinlenebilecektir.(5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu 4/2. md.)

Gizli tanık, soruşturma evresinde bizzat savcılık tarafından, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından dinlenir. Kolluk görevlilerinin (polis, jandarma vs.) gizli tanık dinleme yetkisi bulunmamaktadır.

Gizli tanıklık kararı soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcılığı, kovuşturma evresinde ise yargılamayı yapan mahkeme tarafından alınır.

2.2.1.11.1. Gizli Tanığın Dinlenmesi

Soruşturma aşamasında gizli tanık dinlenirken sadece görevli Cumhuriyet savcısı ve tutanağı yazan kâtip hazır bulunmalıdır.

Kovuşturma evresinde ise müşteki, sanık, müdafii ve vekil olmadan gizli tanık dinlenebilir (5726 sayılı Kanun 9/1. md., 5271 sayılı Kanun 58/3. md.). Tanığa sorulacak soruların Tanık Koruma Kanunu kapsamında tanık hakkında uygulanan tedbirlerle orantılı ve amaca uygun olması gerekir. Bu amaçla, hâkim, sorulan soruların tanığa sorulmamasına karar verebilir veya tanığı dinlerken dolaylı dahi olsa tanığın kimliğini ortaya çıkaracak soruların sorulmasına izin vermez.(5726 sayılı Kanun 9/5. md.)

2.2.2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tanıklık

2.2.2.1. Tanık ve Tanıklık

Tanıklık, davanın tarafı olmayan kişilerce dava konusu olayı aydınlatmak amacıyla sahip olunan bilgi ve görgünün mahkemeye bildirilmesidir. Tanık ise davada taraflar arasında çekişmeli olan olay ve durumlarla ilgili sahip olduğu bilgi ve görgüsünü mahkemeye aktaran kişidir.

2.2.2.2. Tanıklık Yapma Mecburiyeti

Tanıklık takdiri bir delildir. Bir kişinin tanık olabilmesi için davanın tarafı olmaması şarttır. Tanıklık yapmak bir kamu ödevi olup herkes için bir zorunluluktur.

2.2.2.3. Tanıkların Gösterilmesi

Hukukyargılamasında taraflarca hazırlama ilkesi gereğince hâkimin kendiliğinden tanık dinlemesi kural olarak mümkün değildir. Vakıaları ve delilleri taraflar bildirebilir. Bununla birlikte re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalarda hâkim re'sen tanık deliline başvurabilir.

Taniğin hangi vakıa için dinlenileceği mahkemeye bir tanık listesi halinde verilmeli ve bu listede tanıkların ad ve soyadları ile tebliğe elverişli adresleri bildirilmelidir. Bu liste verilirken ikinci bir liste verilemeyeceği ve bu listede yer almayan kişilerin tanık olarak dinlenemeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. (6100 sayılı Kanun 240/2. md.)

2.2.2.4. Taniğin Davet Edilmesi

Kural olarak tanık, davetiye ile çağrılır. Bu davetiyenin duruşma gününden en az bir hafta önce, taniğa tebliğ edilmesi gerekmektedir. Acil durumlarda tanık telefon, faks, elektronik posta gibi araçlarla davet edilebilir ancak bu hallerde tanık hakkında gelmemesinden dolayı işlem yapılamaz. (6100 sayılı Kanun 243. md.)

2.2.2.4.1. Davetiyenin İçeriği

Tanıklara gönderilecek davetiyede; taniğin adı, soyadı ve açık adresi, tarafların ad ve soyadları, tanıklık yapacağı konu, hazır bulunması gereken yer, gün ve saat, gelmemesinin veya gelmesine rağmen tanıklıktan ya da yemin etmekten çekinmesinin hukuki ve cezai sonuçları, Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarife gereğince ücret ödeneceği yazılır. Davetiyede özellikle taniğin hangi konuda tanıklık yapacağı hususu açıkça belirtilmelidir. (6100 sayılı Kanun 244. md.)

2.2.2.4.2. Çağrıya Uyma Zorunluluğu

Tanıklık için çağrılan herkes gelmek zorundadır. Usulüne uygun olarak çağrıldığı hâlde mazeret bildirmeksizin gelmeyen tanık zorla getirtilir, gelmemesinin sebep olduğu giderlere ve disiplin para cezasına hükmolunur.

Zorla getirtilen tanık, evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse, aleyhine hükmedilen giderler ve disiplin para cezası kaldırılır. (6100 sayılı Kanun 245. md.)

2.2.2.5. Tanığa Soru Kâğıdı Gönderilmesi

Hâkim gerekli görülen hâllerde, sözlü olarak dinlenmesi yerine, belirlenecek süre içinde cevaplarını yazılı olarak bildirmesi için tanığa soru kâğıdı gönderilmesine karar verebilir. Bu şekilde işlem yapılması, tanığın vereceği cevabın hükme yeterli olup olmadığı hususunu hâkimin takdir etmesine engel olamaz. Hâkim, verilen yazılı cevapların yetersiz olması hâlinde, tanığı dinlemek üzere davet edebilir. (6100 sayılı Kanun 246/1. md.)

2.2.2.6. Tanıklıktan Çekinme Hakkı

Tanıklıktan çekinme hakkı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda aşağıda belirtilen şekilde düzenlenmiştir.

Kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinme(6100 sayılı Kanun 248. md.)

Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilirler:

- a) İki taraftan birinin nişanlısı.
- b) Evlilik bağı ortadan kalkmış olsa dahi iki taraftan birinin eşi.
- c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyu.
- ç) Taraflardan biri ile arasında evlatlık bağı bulunanlar.
- d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı ortadan kalkmış olsa dahi kayın hısımları.
- e) Koruyucu aile ve onların çocukları ile koruma altına alınan çocuk.

Sır Nedeniyle Tanıklıktan Çekinme(6100 sayılı Kanun 249. md.)

Yapmış olduğu görev nedeniyle, sır olarak bilgi aktarılan kişiler, örneğin doktorlar, meslekleri nedeniyle öğrendikleri bilgiler açısından tanıklıktan çekinebilir. Avukatlar da vekil edenlerinin kendilerine aktardığı bilgileri sır olarak saklamakla yükümlüdürler.

Menfaat İhlali Tehlikesi Nedeniyle Tanıklıktan Çekinme (6100 sayılı Kanun 250. md.)

Menfaat ihlali tehlikesi nedeniyle tanıklıktan çekinme için; menfaat ihlalinin tanığın bizzat kendisinde ya da 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunun 248 inci maddesinde gösterilen kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinme hakkı olan kişilerde meydana gelmesi gerekmektedir. Menfaat ihlali sayılan haller maddi zarar, şeref ya da itibarın zedelenmesi, ceza soruşturmasına ya da kovuşturmasına yol açılacak olması, meslek ya da sanatına ait sırların ortaya çıkmasına sebebiyet verecek olmasıdır.

Tanıklıktan çeken kimse, çekinme sebebini ve bu sebebi haklı gösterecek delilini, dinleneceği günden önce yazılı veya davet edildiği duruşmada sözlü olarak bildirmek zorundadır. Çekinme sebeplerini ve bunun dayanaklarını önceden bildirmiş olan tanık belli günde mahkemeye gelmek zorunda değildir. Mahkeme, duruşmada bulunan tarafları dinledikten sonra tanıklıktan çekinmenin haklı olup olmadığına karar verir.(6100 sayılı Kanun 252. md.)

Tanık, kanuni bir sebep göstermeden tanıklıktan çekinir, yemin etmez veya göstermiş olduğu sebep mahkemece kabul edilmemesine rağmen tanıklık yapmaktan çekinirse disiplin para cezasına ve bu yüzden doğan giderleri ödemesine hükmedilerek, yeniden dinlenilmek üzere yargılama başka güne bırakılır. Tanık kendisine sorulan sorulara cevap vermez veya yemin etmemekte direnirse o mahkemece iki haftayı geçmemek üzere disiplin hapsine mahkûm edilir.(6100 sayılı Kanun 253. md.)

2.2.2.6.1. Tanıklıktan Çekinme Hakkının İstisnaları (6100 sayılı Kanun 251. md.)

Tanıklıktan çekinme hakkının istisnaları aşağıdaki gibidir;

a) Bir hukuki işlemin yapılması sırasında tanık olarak bulundurulmuş olan kimse o işlemin esası ve içeriği hakkında,

b) Aile bireylerinin doğum, ölüm veya evlenmelerinden kaynaklanan olaylar hakkında,

c) Aile bireyleri arasında, ailevi ilişkilerden kaynaklanan mali uyuşmazlıklara ilişkin vakıalar hakkında,

ç) Taraflardan birinin hukuki selefi veya temsilcisi olarak kendisinin yaptığı işler hakkında,

Tanıklıktan çekinilemez.

2.2.2.7. Tanığın Kimlik Tespiti

Tanık ifadeye başlamadan önce, kimlik tespiti yapılır ve dinleme sırasında öncelikle tanıktan adı, soyadı, doğum tarihi, mesleği, adresi sorulur. Tanığa taraflarla akrabalığının veya başka bir yakınlığının bulunup bulunmadığı, tanıklığına duyulacak güveni etkileyebilecek bir durumu olup olmadığı mutlaka sorulmalıdır.(6100 sayılı Kanun 254. md.)

2.2.2.8. Tanığa Görevinin Önemini Anlatma

Tanığa dinlenmeden önce; gerçeği söylemesinin önemi, gerçeği söylememesi hâlinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı, doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği, duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği anlatılır ve ifadesinin başında yemin edeceği hatırlatılır.

Tanığa özellikle diğer tanıklarla yüzleştirilebileceği hususunun hatırlatılması da çok önemlidir.(6100 sayılı Kanun 256. md.)

2.2.2.9. Yeminsiz Dinlenecek Tanıklar

Dinlendiği sırada on beş yaşını bitirmemiş olanlar ile yeminin niteliğini ve önemini kavrayamayacak derecede ayırt etme gücüne sahip olmayanlar yeminsiz dinlenir.(6100 sayılı Kanun 257. md.)

2.2.2.10. Yeminin Zamanı ve Şekli

Yemin, tanığın dinlenilmesinden önce eda edilir, bu sırada, hâkim de dâhil olmak üzere hazır bulunan herkes ayağa kalkar.(6100 sayılı Kanun 258/1,2. md.)

2.2.2.11. Tanığın Bilgilendirilmesi

Tanığın dinlenilmesine başlamadan önce hâkim, tanığı tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak bilgilendirir. Bu bilgilendirme açık bir şekilde, tanığın anlamasını sağlayacak ve anladığından emin olunarak yapılmalıdır. Zira hangi konuda tanıklık yapacağını bilmeyen bir tanıktan doğru bir bilgi elde edilmesi mümkün olmayacaktır.(6100 sayılı Kanun 260. md.)

Adliyelerde kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinde de tanıklar ifade öncesinde adli süreç ve aşamaları hakkında bilgilendirilmektedir.

2.2.2.12. Tanığın Dinlenilme Şekli

Tanıklar, hâkim tarafından ayrı ayrı dinlenir ve biri dinlenirken henüz dinlenmemiş olanlar salonda bulunamazlar. Tanıklar gerektiğinde yüzleştirilirler.

Tanık, bildiğini sözlü olarak açıklar ve sözü kesilmeden dinlenir. Hâkim, tanık sözünü bitirdikten sonra, ifade ettiği hususların açıklanması veya tamamlanması amacıyla başka sorular da sorabilir. Dinlenilme sırasında, tanık, yazılı notlar kullanamaz. Şu kadar ki, tanık tarihleri ve rakamları tespit etmek veya bazı hususları açıklamak ya da hatırlayabilmek için yazılarına bakmak zorunda olduğunu hâkime söylerse, hâkim derhâl yazılarına bakmasına veya belirleyeceği duruşmada yeniden dinlenmesine karar verebilir. Toplu mahkemede başkan, hâkimlerden her birinin tanığa doğrudan doğruya soru sormasına izin verir. Tanığın sözleri tutanağa yazılarak önünde okunur ve tutanağın altı kendisine imza ettirilir.(6100 sayılı Kanun 261. md.)

2.2.2.12.1.Tanıkların Mahkemede Dinlenilmesi

Tanıklar kural olarak davaya bakan mahkemede ve duruşma salonunda dinlenir. Mahkeme, gerçeğin ortaya çıkması için gerekliyse tanığın, olayın gerçekleştiği veya dava konusunun bulunduğu yerde dinlenilmesine karar verebilir. Mahkeme, hasta veya engelli olmasından dolayı gelemeyen tanığı bulunduğu yerde dinler. Mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan tanığın, bulunduğu yer mahkemesi tarafından dinlenmesine karar verilebilir.(6100 sayılı Kanun 259. md.)

Özellikle çocuk, yaşlı, engelli gibi kırılgan gruba dâhil kişilerden, beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilenler uzman eşliğinde adli görüşme odasında dinlenebilirler.

2.2.2.12.2. Tanıkların e-Duruşma ile Dinlenilmesi

Hastalığı, yaşlılığı veya engelliliği sebebiyle mahkemeye bizzat gelmesi durumunda zorluk yaşaması muhtemel olan tanığın talebi hâlinde öncelikle e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesine karar verilebileceği gibi mahkeme resen de tanığın e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesine karar verilebilir. (Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik 9., 10. md)

Mahkemece, e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesine karar verilen kişiye gönderilecek meşruhatlı davetiyeye ayrıca e-Duruşmaya ne şekilde katılacağı da yazılır. (Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik 10. md)

e-Duruşma Sistemi yoluyla dinlenilmesine karar verilen tanık bulunduğu mesken ya da kurumdan duruşmaya katılabilir. (Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik 11.md)

2.2.2.12.3.Yasak Davranışlar

Tarafların, tanığın sözünü kesmeleri, söz veya hareketlerle onu övmeleri ya da tahkir etmeleri yasaktır.(6100 sayılı Kanun 262. md.)

2.2.2.12.4.Tanıklardan Bir Kısımının Dinlenilmesiyle Yetinilmesi

Mahkeme, gösterilen tanıkların bir kısmını dinleyerek vakıa hakkında bilgi sahibi olursa, diğer tanıkların dinlenmesinden vazgeçebilir. Bu düzenleme ile

yargılamanın makul sürede tamamlanması ve usul ekonomisi ilkeleri gözetilmek istenmiştir.(6100 sayılı Kanun 241. md.)

2.2.2.13. Tercüman ve Bilirkişi Kullanılması

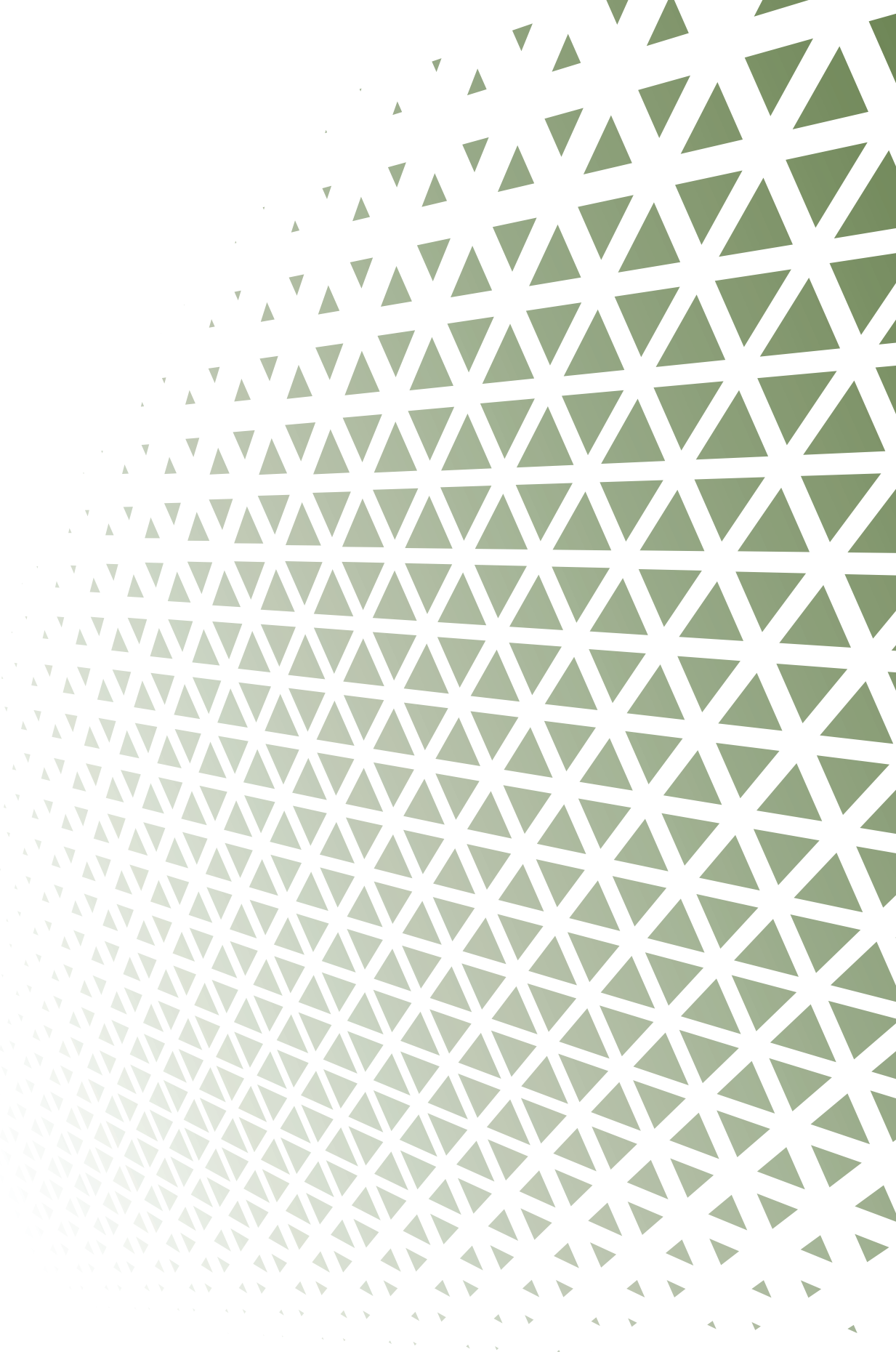
Tanık Türkçe bilmezse tercümanla dinlenir, sağır ve dilsiz olup okuma ve yazma biliyorsa sorular kendisine yazılı olarak bildirilir ve cevapları yazdırılır; okuma ve yazma bilmediği takdirde hâkim, kendisini işaret dilinden anlayan bilirkişi yardımıyla dinler.(6100 sayılı Kanun 263. md.)

2.2.2.14. Yalan Yere veya Menfaat Temin Ederek Tanıklık Edilmesi ve Sonuçları

Hâkim, yalan yere veya menfaat temin ederek tanıklık edenler ve onların suç ortakları hakkında işlem yapılmak üzere Cumhuriyet savcılığına ihbarda bulunabileceği gibi onların tutuklanmalarına da karar verebilir ve kovuşturma yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına sevk eder.(6100 sayılı Kanun 264. md.)

2.2.2.15. Tanığa Ödenecek Ücret ve Giderler

Tanığa, mahkemeye gelmesi nedeniyle harcadığı zamanla orantılı belirli bir ücret verilir. Ayrıca tanığın, seyahat etmek zorunda kalmışsa yol giderleri, tanıklığa çağrıldığı yerdeki konaklama ve beslenme giderleri de karşılanır. Ödenecek miktar Adalet Bakanlığınca çıkarılacak tarifeye göre saptanır.(6100 sayılı Kanun 265/1. md.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRILGAN GRUBA DÂHİL TANIKLAR

Bir olaya ilişkin en doğru bilgi tanıklardan alınabilir. Bu itibarla suça tanık olan kişilerin, bir dosyanın aydınlatılmasında önemli yeri bulunmaktadır. Aynı zamanda tanıklar, suça maruz kalmasalar dahi, işlenen suçtan dolayı bazen mağdurlar kadar bazen de mağdurlardan daha fazla etkilenebilir. Bu kişilerin adli süreçte ve sonrasında özel olarak desteklenmeleri ve kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine olanak tanınması önem arz etmektedir.

Kimi mağdurlar gibi bazı tanıklar arasında da daha hassas hizmet sunulması gereken kişiler yer almaktadır. Başlıca kırılgan grup tanıklar arasında;

3.1. Çocuk tanıklar

3.2. Yaşlı tanıklar

3.3. Engelli tanıklar

3.4. Yabancı uyruklu tanıklar

Gelmektedir.

3.1. ÇOCUK TANIKLAR

Mağdurlar gibi tanıkların da adli süreçte meydana gelebilecek yeni mağduriyetlerine engel olmak, verilecek destek hizmetleri ile yanlarında yer almak ve bunu kendilerine hissettirmek son derece önemlidir.

Uluslararası alanda özellikle “çocuğun üstün yararını” gözetmek ve onların “iyilik halini ve esenliklerini destekleyici” stratejiler geliştirmek önemsenen bir politika haline gelmiştir. Ülkemizde de çocuk haklarını daha ileri noktalara taşıyan mevzuat düzenlemeleri yapılarak çocuk dostu uygulamalar geliştirilmiş, hazırlanan strateji belgeleri ve eylem planlarında bu yönde hedef ve faaliyetlere yer verilmiştir.

Çocuk tanıklar, şiddete ya da bir suça tanıklık etmekten olumsuz etkilenebilmekte ve korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak nitelendirilebilmektedir. Bu nedenle, adalet sistemine tanık olarak giren çocukların, hem bu sürecin etkilerinden korunması hem de tanık oldukları olayın kendilerinde ve yaşantılarında yarattığı olumsuz değişikliklerin fark edilmesi büyük önem taşımaktadır.

3.1.1. Gelişim Özellikleri

Çocukların gelişim dönemlerinin özelliklerini bilmek ve bireysel farklılıklar konusunda bilgi sahibi olmak, her alanda olduğu gibi tanık olarak adli sisteme dâhil olan çocuklara yaklaşım konusunda da son derece önemlidir.

3.1.1.1. Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar (3-6 yaş)

- Bu dönemde çocuk, çevresinde yaşanan olay ve olgulara karşı meraklı, konuşkan, hayat dolu, girişken ve hayalci olabilmektedir. Bu sebeple çocuk hayal kurabilir, buna yönelik anlatımlarda bulunabilir ve hayali arkadaşlardan bahsedebilir.
- Bu yaş grubundaki çocuklar için oyun, ortak bir iletişim yöntemidir. Bu nedenle beyan sırasında heyecanlı veya kaygılı olduğu hissedilen çocukların oyun oynamaya teşvik edilmesi, görüşmenin daha sağlıklı ilerleyerek çocuğun kendini daha rahat ifade etmesini sağlayabilir.
- Çocukların yavaş yavaş özerk olmaya başlamaları sebebiyle bu dönemde çocuklarda “ben duygusu ve ifadesi” ile “somut düşünce” hâkimdir. Bu yaş grubundaki çocuklar kendilerini başkalarının yerine koyamaz ve dünyayı başkalarının gözünden göremez. Yakın çevrelerinde yaşanan olumlu ya da olumsuz olayların sorumluluğunu üzerine alma ve kendini suçlama eğilimindedirler. Bu nedenle görüşmeler sırasında bu yaş grubundaki çocuklar olaya ilişkin herhangi bir sorumluluğu olmadığı ve suçluluk hissetmemesi gerektiği yönünde bilgilendirilmelidir.
- Çocukların odaklanma sürelerinin sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Tanık çocuğun dikkatinin dağıldığını, yorulduğunu veya huzursuz olduğunu gösteren belirtilere karşı dikkatli olunmalıdır. Okul öncesi çocukların beyanlarının, tek ve uzun süreli görüşme yerine birden fazla kısa süreli görüşmelerle alınması daha uygundur.
- Beyan alınması sürecinde çocuğa sorulacak yönlendirici sorular, çocuğun yaşadığı olayı değiştirerek anlatmasına sebep olabilir. Bu nedenle yönlendirici sorulardan kaçınılmalıdır.
- 3-4 yaş aralığında bulunan çocuk, fiillerin zamanını doğru kullanmaya başlar; ancak zaman kavramı tam gelişmediği için geçmiş, şimdiki ve

gelecek zamanla ilgili anlatmak istediklerinde hatalar yapabilir. Bu yaş grubunda soyut düşünce henüz gelişmediği ve somut düşünce biçimi hâkim olduğu için çocuk anlatımı sırasında somut olaylarla desteklenmelidir. Çocukların bu dönemde yer ve zaman kavramı kısıtlı olduğu için olayı uyku vakti, tatil, doğum günü, hava karardığında gibi o zaman öncesinde ve sonrasında yapılan etkinliklerle ilişkilendirebilir.

3.1.1.2. Okul Dönemindeki Çocuklar (7-11 yaş)

- İlkokul dönemindeki çocuklar, bilişsel yeterlilikleri bakımından çok hızlı gelişim gösterir. Bu dönemdeki çocukların düşünme yetisi, okul öncesi çocuklardan çok farklıdır. Çocuklar bu dönemde benmerkezcilikten uzaklaşarak olayları ve dünyayı başkaları açısından da görebilir. Ancak bu dönemde düşünme süreçleri çocuk tarafından gözlenebilen gerçek olaylara yöneliktir.
- Okul dönemindeki çocuklar için ebeveyninin beyan sırasında yanında bulunması genellikle önerilmemektedir. Çünkü bu yaş grubundaki çocuklar, verecekleri bilgilerden dolayı kendilerinin veya ailelerinin zarar görebileceğini düşünürlerse bilgi verme konusunda isteksiz olabilirler. Ancak ebeveyninin biri veya çocuğun güvendiği başka bir yetişkin, çocuğun yakınında bulunabilir.
- Çocuklar stres ve heyecan anında gerileyici davranışlar göstererek daha küçük yaş grubuna ait özellikler sergileyebilir.
- Bu yaş grubundaki çocuklar genellikle yaşanan sorunlar için suçlanabileceklerini hissettiklerinden görüşme sırasında olaya ilişkin herhangi bir sorumluluğu olmadığı ve suçluluk hissetmemesi gerektiği yönünde bilgilendirilmelidir.
- Bu yaş döneminde çocuklarda zaman ve mekân kavramı gelişmeye başladığından “ne zaman” ve “nerede” gibi sorulara bu dönemin sonlarındaki yaş grubu rahatlıkla doğru cevap verebilir. Sır tutabileceklerinden ayrıntıları anlatmaktan bilinçli olarak kaçınabilir. Bu dönemde yaşanan fiziksel dokunuşların uygunsuzluğunu fark edebilir.

3.1.1.3. Ergenlik Dönemindeki Çocuklar (12-18 yaş)

- Ergenlik, çocukluk döneminden fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen gelişim dönemidir. Bu dönemde birey fizyolojik olduğu kadar duygusal, davranışsal ve bilişsel açıdan yetişkinlere benzemeye ve yetişkin rolüne hazırlanmaya başlar. Ergenlik döneminin başlangıcından itibaren çocukların düşünme biçimleri, yetişkinlere benzer hale gelir. Bu dönemde artık soyut düşünme başlar.
- Ebeveyninin etkisi, arkadaş grubunun etkisine göre daha az olabilmektedir. Bu sebeple ergen kişi, arkadaşlarına ihanet edeceği duygusuna kapılabileceği için onlarla yapılacak görüşmeler, arkadaşlarının olmadığı bir yerde yapılmalıdır.
- Bu dönemde ergen çocuğun duygu durumu dalgalıdır. Riskli davranışlar sergileme olasılıkları erişkinlere göre çok daha fazla olup bu davranışlarının sonuçlarını yetişkinler kadar öngöremeyebilirler.
- Ergenlerin içinde bulunduğu gelişim dönemi özellikleri sebebiyle onlarla güven ilişkisi kurmak diğer yaş gruplarına göre daha güçtür. Bu yüzden görüşme esnasında bu ilişkiyi kurmak için aceleci davranmamak ve görüşmeyi mümkün olduğunca daha geniş bir zamana yayarak yapmak yararlı olacaktır. Görüşmenin başlangıcında ergenin ilgi alanları, sosyal ilişkileri, hobileri, okul veya spor gibi güncel olaylardan bahsetmek güven ilişkisi kurmayı kolaylaştırır.

3.1.2. Çocukların Tanıklıklarını Etkileyen Unsurlar

Çocuk tanıkların beyan işlemleri sırasında olaya ilişkin sorulan sorular, görüşmenin yapılacağı ortam, çocuğun bireysel özellikleri ve yaşı gibi unsurlar etkili olabilmektedir.

3.1.2.1. Kişilik Özellikleri

Tanıkların kişilikleri, yaşantıları, sosyal çevreyle ilişkileri, tutum ve davranışları gibi unsurlar olayları algılamaları ve bu duruma karşı nasıl davranacakları üzerinde etkili olabilmektedir. Özellikle çekingen çocuklar, olaya ilişkin konuşmaktan kaçınabilir ya da adli süreçte yer almaktan korku veya endişe duyabilir. Ayrıca kaygı düzeyi yüksek olan çocuklar, olayı anlatırken olay örüntüsü, zaman sıralaması ve hatırlamada güçlük çekebilmektedir. Bu nedenle yargı sürecinde yer alan çocuk tanıklar ile yapılan görüşmeler, çocuğun iyilik hali ve gereksinimleri gözetilerek, alanında uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. Bu özelliklerde bir çocuğun tanık olarak dinlenilmesi sırasında adli görüşme odalarından ve uzmanlardan yararlanılması, çocuğun örselenmesinin önlenmesi ve delil kalitesinin artırılması açısından önem arz etmektedir.

3.1.2.2. Yaş

Çocuklar, yaşları itibarıyla diğer kişiler tarafından yönlendirilmeye açık olabilmekte ve olay hakkında bilgi verirken sosyal çevrelerinin etkisinde kalabilmektedir. Ayrıca yargı sürecinde yer alan çocuklar, yaşları itibarıyla ifade veya beyan sırasında kendilerine yöneltilen soruları anlamayabilir. Çocuk tanıkların ifadelerine başvurulması, diğer tanıklara göre daha fazla özen gerektirmektedir. Bundan dolayı çocuk tanıklar ile yapılacak görüşmelerde yaş gruplarına göre gelişim özelliklerinin bilinmesi son derece önemlidir.

Çocuklar ile yapılacak adli amaçlı görüşmeler, yetişkinlerle yapılan görüşmelerden farklı olmalıdır. Bu görüşmelerde tanık çocuğun yaşına uygun ifadeler kullanılmalıdır. Ancak çocuğa uygun dil kullanmanın anlamı, ses tonunu çocuklaştırmak, kelimeleri yarım telaffuz etmek, kelimelere şirinlik ve sevimlilik ekleri katmak değildir. Çocuğa duyarlı iletişim, kullanılan kavramların çocuk tarafından anlaşılmasına özen gösterilerek bütün dikkatin çocuğa yöneltilmesidir.

3.1.2.3. Zihinsel Kapasite

Çocukların zihinsel kapasitesi, olayın doğru ve eksiksiz algılanışında belirleyici olabilmektedir. Travma sonrası stres bozukluğu gibi olumsuz deneyimlerden sonra yaşanan rahatsızlıklarda bellek en çok etkilenen faktördür. Çocuk tanıklar, konuşmak istemedikleri bir konu olduğunda konuşmayı ertelemeye çalışabilir veya olayın etkisi hala devam edebileceğinden dikkatlerini tam olarak toplamakta zorlanabilir.

3.1.2.4. Olayın Yarattığı Stres ve Uyarılma

Tanık çocuklar, kendilerine yönlendirilen sorular sebebiyle olayı hatırlamaya çalışırken strese ve korkuya kapılabilir, stresin baş göstermesiyle beraber olayları ayrıntıları ile hatırlamayabilir

3.1.2.5. Korku ve Heyecan

Korku, olayın hatırlanması ve algılanmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk tanık, daha önce adli süreç hakkında bilgi sahibi değil ise bulunduğu ortamda kendisini yabancı gibi hissederek heyecana ya da korkuya kapılabilir. Olayın yarattığı korku ve heyecanın çocuğun kendisini ifade etmesine engel olabileceği durumlarda, adli süreç hakkında bilgi edinmesini sağlamak, çocuğu rahatlatmak ve sakinleştirmek için uzman desteğinden yararlanılabilir.

3.1.2.6. Yalan Söyleme

Çocuklarda yalan söyleme kavramı yetişkinlerdeki ile karıştırılmamalıdır. Çocuklar, yaş dönemleri göz önüne alındığında bazen cezadan kaçmak, bazen ödüle ulaşmak, bazen de hayal dünyalarında gerçekte doğruyu ayırt edememe durumundan dolayı doğruyu söylemeyebilir.

Bu nedenle çocukların beyanları alınırken onların yaş grubuna ve gelişim düzeylerine uygun sorular sorulması ve teknikler kullanılması oldukça önemlidir. Uygun ve çocuğun anlayacağı biçimde sorulan sorular doğru bilgiye ulaşmanın kaynağıdır. Tanık çocuk soruyu ve söylenenleri anlamadığında sürecin bir an evvel sona ermesi için veya adli sürecin yarattığı stres ve kaygıdan kaçmak için yalana başvurabilir. Ayrıca, beyan sırasında adli sürece ilişkin bilgi sahibi olmamalarından dolayı ya da baskı ve tehdit altında hissetmeleri sonucunda da kendilerini koruma güdüsü ile yalan söyleme eğiliminde olabilir. Çocuğun yalan söyleme nedenlerini anlayabilmek ve yaşına, gelişimine uygun yaklaşımı sergilemek, yalan söyleme davranışını ortadan kaldırmanın ve bu davranışı anlamanın en önemli yoludur.

Tanık çocuğun beyanı alınırken esas olan çocuğun yalan söyleyip söylemediğini anlamak değil, çocuğa doğru biçimde sorular yöneltmek ve yaklaşımdır. Edinilmesi gereken bakış açısı, tanık çocuğun yalan söyleyebileceği ön kabulünden daha çok, çeşitli nedenlerle yalan söyleyebilme ihtimaline karşın doğru tekniklerle beyanının alınmasıdır.

3.1.3. Çocuk Tanıklara Yaklaşımında Genel İlkeler

Çocuk tanıklar, kendilerine hassas ve şefkatli bir şekilde muamele edildiğini hissederse adli sürece katılma konusunda daha rahat olabilir ve nihayetinde suçun tespit edilmesine daha iyi yardımcı olabilir. Çocuk tanıkların, yeni mağduriyet riskine maruz bırakılmadan güvenli bir şekilde ifade verebilmelerini sağlamak için özel uygulamalara ihtiyaç vardır. Bu kapsamda göz önünde bulundurulması gereken hususlar şunlardır:

- Görüşme yapacak kişi kendisini çocuğa uygun bir şekilde tanıtmalı, kendisinin ve ilgili diğer kişilerin rolleri ile görüşmenin amacını çocuğun anlayabileceği açık, sade ve anlaşılır bir dille aktarmalıdır.
- Adli sisteme dâhil olan çocukların, kendileriyle ilgili yapılan tüm adli işlemlerde görüşlerini açıkça ve özgürce ifade edebilme haklarına saygı duyulmalıdır.
- Yeni mağduriyetten korunması için yaş, gelişim özellikleri ve gereksinimleri olan bir birey olduğu dikkate alınarak çocuğa özenli ve duyarlı davranılmalıdır.
- Çocuğun adli süreçte örselenmesine engel olmak amacıyla, ihtiyaç duyulması halinde uzman desteğinden yararlanılmalıdır.
- Tanık oldukları olaya ilişkin sorular açık uçlu şekilde sorulmalı, çocuğun anlayabileceği sadelikte ve mesleki terimlerden arındırılmış olmalıdır.
- Çocukla yapılacak görüşme uygun bir ortamda, çocuğa duyarlı ve empatiye dayanan bir tarzda gerçekleştirilmelidir.
- Adli sürecin olumsuz etkilerinden korunmaları amacıyla, çocuk tanıklar hakkında yapılacak iş ve işlemler mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Zorunluluk olmadıkça çocuk tanığın beyanının tek seferde alınmasına özen gösterilmelidir.
- Çocuklar, konuşmak istemedikleri bir konu olduğu zaman, bu konuşmayı ertelemeye çalışabilir veya konuyu konuşmaktan kaçınmak için bahaneler üretebilirler. Çocuk tanıkla temasta olan görevli, çocuğun ihtiyaçlarını, düşüncelerini ve duygularını dikkate almalıdır.

- Adli sisteme dâhil olan çocuk tanıklara, yargı sürecinin tüm aşamaları hakkında ve tanıklık yapmaları halinde kendilerinden ne beklendiği, tanıklığın neden önemli olduğu hususlarında anlayabilecekleri şekilde bilgi verilmelidir.
- Çocuğun, yargı sürecine ilişkin endişe ve korkularını dile getirmesine imkân tanınmalı, bu endişe ve korkuların giderilmesine yönelik uygun adımlar atılmalıdır.
- Çocuk tanıklara ve gerekiyorsa aile üyelerine yönelik hukuk, sağlık ve sosyal alanlarda hizmet sunan kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi verilmeli, gerekli durumlarda yönlendirmeler yapılmalıdır.
- Tanık olduğu olay veya sonrasında gelişebilen riskler nedeniyle, çocuğun korunma ihtiyacı içinde olabileceği hususuna dikkat edilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Çocuğun, olaya ilişkin konuşma hususunda isteksizliği veya utangaçlığı varsa bunu aşmak için öncelikli olarak ilgi duyduğu konular hakkında konuşularak güveninin kazanılması sağlanmalıdır.
- Çocukların hatırlama becerileri zamanla zayıflayabileceğinden dolayı delil kalitesini arttıracak ve çocuğun beyan vermesini kolaylaştıracak resim çizme gibi teknikler kullanılmalı ve kayıt altına alınmalıdır.
- Çocuk tanığın gizlilik ve mahremiyetinin korunabilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Söylediklerini doğrulamak için aynı sorunun farklı şekillerde sorulabileceği hususu dikkate alınmalıdır.
- Çocuğa, beyanının alınacağı yere ilişkin bilgi verilmeli, bu yeri incelemesine ve ortama alışmasına izin verilmelidir.
- Yabancı tanık çocuklar, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorlarsa bir tercümandan yardım alınmalıdır.

3.1.4. Suça Tanık Olmuş Çocuklara Yaklaşım

- Çocuk tanığın olaya ilişkin ayırt etme gücünün belirlenmesi için uzman görüşünün alınması son derece önemlidir. Bundan dolayı adli olaya ilişkin ifade alma aşamasında gerekli görülmesi halinde sorular uzmanlar aracılığı ile sorulmalıdır.
- Çocuğun güvenliğinin risk altında olabileceği durumlarda, güvenlikle ilgili riskler ilgili mercilere iletilmelidir.
- Tanıklık yapacak çocuklara tüm ihtiyaçları konusunda bilgilendirme, yönlendirme ve psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmalıdır.
- Fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk tanıkların beyanlarının uzman eşliğinde özel ortamlarda alınması için adli görüşme odaları kullanılmalıdır.
- Duruşmaların başlangıcında mahkeme salonunda çocuğa katılımcıların tanıtılması, adli süreç hakkında yaş ve gelişim düzeyine göre bilgi verilmesi faydalı olacaktır.
- Çocukların dikkat sürelerinin yetişkinlerden farklı olduğu göz önünde bulundurularak görüşme süreleri buna uygun şekilde belirlenmelidir.
- Çocukların mahremiyetinin korunması açısından duruşma saatine kadar kendileri için hazırlanan uygun ortamlarda beklemeleri sağlanmalıdır.
- Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun anlaşılabilir bir dil benimsenmelidir. Teknik kavramların kullanımından kaçınılmalıdır.

3.1.5. Boşanma Sürecinde Tanık Olarak Dinlenen Çocuklara Yaklaşım

Velayet hakkını elinde bulunduran anne veya babanın çocuk konusunda yükleneceği sorumluluk yüksek düzeydedir. Bu nedenle velayet kararının verilmesi aşamasında uzman tarafından kapsamlı bir değerlendirme yapılmalı, bu süreçte “çocuğun üstün yararı” ilkesi benimsenmelidir.

Ebeveynin durumu değerlendirilirken, çocukla kurduğu ilişki, güçlü ve zayıf yönleri ile çocuğun bakım gereksinimlerini karşılama, bakım ile ilgili hususları anlama ve yerine getirme becerisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Velayet değerlendirme sürecinde ebeveynin çocuğa sunduğu bakım olanakları ile aralarında suç teşkil eden herhangi bir eylem bulunup bulunmadığı öncelikli olarak değerlendirilmelidir.

Bu kapsamda göz önünde bulundurulması gereken hususlar şunlardır:

- Çocukların görüşlerine saygı duyulmalı ve bu görüşün oluşmasına neden olan unsurların, çocuk hakkında gelişimsel ve yaşamsal herhangi bir risk oluşturup oluşturmadığına dikkat edilmelidir.
- Dava süreci devam ederken çocuğun velayet konusundaki görüşleri değişebilir. Bu durum çocuğun gelişimsel özelliklerine ve mevcut koşullara bağlı olabileceği gibi çocuğun baskı altında olmasından da kaynaklanabilir. Böyle durumlarda uzman desteğinden yararlanılabilir.
- Boşanma, velayet ve çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin davalarda çocukların geçimsizliğe veya velayete ilişkin görüş ve kanaatlerinin alınmasında adli görüşme odalarının kullanılabileceği hususu gözetilmelidir.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.02.2019 tarih ve 2018/2-1072 Esas, 2019/185 Karar sayılı ilamında; idrak çağında olan yaşı küçük çocuğun velayet konusundaki görüşleri bu alanda eğitim görmüş uzman tarafından alınmış, çocuğun görüş ve kanaatleri sosyal inceleme raporuna yansıtılmış ise çocuğun ayrıca duruşmada dinlenilmesinin gerekmediği ifade edilmiştir.

3.2. YAŞLI TANIKLAR

Yaşlılık, fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreçtir. Fizyolojik boyutuyla yaşlılık, kronolojik yaşla birlikte görülen değişimleri ifade ederken; psikolojik boyutuyla yaşlılık, algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın uyum sağlama kapasitesinin kronolojik yaş ilerledikçe değişimini ifade etmektedir. Sosyolojik açıdan yaşlılık ise bir toplumda belirli yaş grubundan beklenen davranışlar ve toplumun o gruba verdiği değerle ilgilidir.

Yaşlılık dönemi, iletişim ve anlama becerileri bakımından değerlendirildiğinde biyolojik gelişimlerin bir sonucu olarak kişinin verimliliğinin ve çevreye uyum sağlayabilme yeteneğinin gittikçe azaldığının gözlemlendiği bir dönemdir. Literatürde yaşlılığın başlangıcı olarak 65 yaş kabul edilmektedir.

Yaşlılık döneminde kişilerin günlük hayatlarında bazı dezavantajları vardır. Bu dezavantajlar birçok araştırmada bakıma muhtaçlığın ve hastalıkların artması, ekonomik yoksunluk, yalnızlık ve ölüme daha fazla yaklaşma hissi olarak saptanmıştır. Ayrıca kişilerde görme, işitme, dil, ses ve konuşma becerilerinde yaşa bağlı olarak değişiklikler görülebilmektedir. Bu duyulardaki azalma nedeniyle yaşlılar, herhangi bir olay yaşanırken birebir orada bulunsalar dahi olayı kavramakta güçlükler yaşayabilir ya da kendilerini ifade etmekte zorlanabilirler.

Yaşlılar bir suça tanık olduklarında kendilerinden suça ilişkin bilgileri edinmek için özel beceriler kullanılması gerekebilmektedir. Suça tanık olduklarında o suçun mağduru olmuş kadar endişe duyabilirler. Bu nedenle sistem içinde iletişim kuran ve adli süreçte görev alan kişilere güven duymaları oldukça önemlidir.

3.2.1. Yaşlı Tanıklara Yaklaşım

Yaşlı tanıkların hassasiyet ve ihtiyaçlarının farkında olunması, bu kişilerin örselenmelerinin önlenmesi ve kaliteli tanık deliline ulaşılması açısından önemlidir. Bu nedenle şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Yaşlı tanıklarla ilk karşılaşmadan itibaren açıklayıcı ve güven verici bir tutum sergilenmelidir.
- Görme, işitme gibi fiziksel özelliklerinde zayıflık ve hafıza problemleri olabileceğinden iletişim kurulurken bu hususlar dikkate alınmalıdır. Verilen bilgilerin karşı tarafça anlaşıldığı teyit edilmeli ve uygun yaklaşım sergilenmelidir.
- Yaşlı tanıklar duygusal olarak daha hassas ve alıngan olabileceklerinden, işlem basamaklarına ilişkin atılacak adımlar özenle açıklanmalı ve sağlıklı bir iletişimin yürütülmesi sağlanmalıdır.
- Yaşlı bireylere öncelikle tanıklığın ne demek olduğu, adli sürece etkisi açıkça ve anlaşılır biçimde anlatılmalıdır.
- Olaya ilişkin sorular açık ve anlaşılır bir şekilde sorulmalı, yanıtlar alınırken kişiye zaman tanınmalı ve açık uçlu sorular tercih edilmelidir.
- Hukuki veya kurumsal terimlerin sık kullanılmasından kaçınılmalıdır.
- Yardıma ihtiyaç duydukları için yaşlı tanıklar yanlarında bir yakınlarını isteyebilirler. İşleyiş veya gizlilik bakımından bir sakınca doğurmuyorsa bu istekleri yerine getirilmeli, getirilemiyorsa da gerekçesi uygun şekilde kişiye açıklanmalıdır.
- Yaşa bağlı olarak kişilerin unutkanlık problemleri olabilir. Böyle bir durumda tanığa hatırlaması için baskı yapılmamalı, hatırlaması halinde tekrar irtibata geçebileceği söylenmelidir.
- İşitme sorunu olan yaşlılar için dikkat dağıtıcı unsurlar ve arka plan sesinin olmadığı bir yer seçilmelidir.
- Uzun bekleme süreleri, yaşlının fiziksel gereksinimleri ve çabuk yorulması gibi hususlar dikkate alınarak yaşlı tanıklara öncelik sırası vermek suretiyle tanıklık iş ve işlemlerinin mümkün olan en kısa sürede tamamlanmasına özen gösterilmelidir.
- Adliyeyle gelemeyecek durumda olan yaşlıların beyanları mümkünse ikâmetinde alınmalıdır.

3.3. ENGELLİ TANIKLAR

Dünya Sağlık Örgütüncü yapılan tanımlamaya göre engellilik, kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durum olarak ifade edilmiştir.

Çeşitli hizmet alanlarında engelli bireylerle karşılaşan görevliler tarafından uygun iletişim yöntemlerinin kullanılması önemlidir. Engelli tanıklara, tanıklığın önemi ve kapsamına ilişkin temel bilgiler verilmelidir. Bu bilgiler sunulurken onların özel koşulları değerlendirilerek farklı özelliklere sahip oldukları unutulmamalıdır. Kişilerin fiziksel, zihinsel, görme, işitme veya konuşma engeli olabileceği gibi bazılarının birden fazla engeli de olabilir.

Dezavantajlı gruplar içinde sayılan engelli bireylere yönelik yardım etme duygusu ile yapılan bazı davranışların bazen engelli bireylerde ötekileştirme hissi uyandırabileceği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Engelli bireylerin de sağlık, refah, ekonomik ve sosyal güvence, kendilerini yetiştirme ve becerilerini geliştirme gibi sıradan ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar engelli insanlar için ayrıştırlmadan, bütün toplumun kullandığı genel programlar ve hizmetler tarafından karşılanabilir olmalıdır.

3.3.1. Engelli Tanıklara Yaklaşım

Engelli tanıkların ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar geliştirilmesi ve bu tanıklardan elde edilecek bilgilerin kolaylıkla edinilebilmesi için birtakım hususlara dikkat edilmelidir:

- Engelli tanıklara diğer tanıklarla eşit şekilde muamele edilmelidir.
- Tanığın engeline değil kendisine odaklanılmalıdır.
- Kendisine refakat eden birinin olması halinde öncelikli olarak engelli tanığa odaklanılmalıdır.
- Olaya ilişkin beyanı alınırken duyarlı olunmalı ve gerekirse uzman desteğinden yararlanılmalıdır.

- Bazı durumlarda bu tanıkların kendilerini ifade etmesi zor olsa da maddi gerçeğin açığa çıkarılması açısından özenli bir yaklaşım sergilenmelidir.
- Engelli tanık olayı anlatırken duraksayabilir, bu gibi durumlarda kişi konuşmaya zorlanmamalıdır.
- Psikolojik desteğe ihtiyacı olduğu değerlendirilen engelli tanıklar ilgili hizmete yönlendirilmelidir.

Yukarıda sayılan genel müdahale ilkelerinin yanı sıra görme, işitme, zihinsel veya fiziksel engelli tanıklar özelinde daha ayrıntılı yaklaşım ilkelerine aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1.1.Görme Engelli Tanıklara Yaklaşım

Doğum esnasında veya sonradan ortaya çıkan sebeplerden dolayı görme duyusunda azalma olan yahut görme duyusunu tamamen yitiren ve bu nedenle yaşamını bir başkasının desteği ile sürdüren kişiler görme engelli olarak tanımlanmaktadır.

Görme engelli tanıklara ilişkin uygulamada dikkat edilmesi gereken esaslar şunlardır:

- Görevliler, suça tanık olmuş görme engelli kişiye içinde bulunduğu ortamı tanıtarak iletişime başlamalıdır. Tanığın dinleneceği mekânda fiziksel olarak çarpabileceği, takılabileceği bir engelin varlığı halinde bu hususta engelli tanık bilgilendirilmelidir.
- İfade veya beyan esnasında yanında bulunmasında sakınca görülmemesi halinde bir refakatçinin tanığa eşlik etmesine izin verilmelidir.
- Adli süreçte görev alan kişiler ile yapılan görüşmeyi başkaları dinleyecekse bu durum tanığa açıklanmalıdır.
- Görme engelli çoğu bireyin işitme becerilerinin normal olduğu göz önünde bulundurularak uygun ses tonuyla konuşulmalıdır.
- Tanığa, ifade veya beyan alma sırasında not alındığı veya yazı yazıldığına dair bilgi verilmelidir.

- Yazılanların sesli olarak okunması teklif edilmeli ve tanığa verilen belgeler ile belgelerin içeriği hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Talep edilmesi halinde bu bilgi, büyük puntolu yazılar, ses kaydı, CD gibi alternatif yollarla da verilmelidir.
- Çoğu zaman beyanı alınırken tanıklara “Gördüklerini ve duyduklarını anlatır mısınız?” şeklinde sorular sorulduğundan, görme engelli tanığa bu tür sorular yerine “Bildiklerini anlatır mısınız?” şeklinde uygun sorular yöneltilmelidir.

3.3.1.2. Sağır ve İşitme Engelli Tanıklara Yaklaşım

Sağır ve işitme engelliler, tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişilerdir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir. Sağır ve işitme engelli birçok birey iletişim kurmak için işaret dilini ve bazı durumlarda dudak okuma yöntemini kullanmaktadır.

Sağır ve işitme engelli bireylerle iletişime geçilirken tane tane konuşulmasına dikkat edilmelidir. İşaret dili kendi içinde dil bilgisi barındıran bir dil yapısına sahip olduğundan anlatım yapılırken mimik ve jestlerin sağır ve işitme engelli ile iletişim kurmak anlamına gelmediği bilinmelidir.

Sağır ve işitme engelli tanıkların ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve tanıklardan elde edilecek bilgilerin kolaylıkla alınması için dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- İşitme engelli kişiler değişik oranlarda seslerini kullanabildikleri halde kendi ana iletişim dilleri olan işaret dilinde veya yazılı olarak iletişim kurmayı tercih edebilirler. Sağır ve işitme engellilerin engellilik durumlarının birbirinden farklı olabileceği, bu nedenle kiminin işaret dili tercümanı ile iletişim kurmayı tercih edebileceği, kiminin ise yazılı iletişim kullanabileceği düşünülmelidir. Bu nedenle mümkünse tanık ifade vermeye çağrılmadan önce tanıklara işaret dili, yazılı veya sözlü iletişim yollarından hangisini tercih ettiği ve nasıl bir düzenleme yapılırsa rahat edeceği sorulmalıdır.

- Söz konusu sağır veya işitme engelli taniğin sestten etkilenen bir işitme cihazı kullandığı bildirilirse, arka plan sesleri veya işitmesini dolayısıyla soruları anlamasını zorlaştıracak frekans veya seslerin olmadığına dikkat edilerek tanık dinlenmelidir.
- Sağır veya işitme engelli tanık, kendisine hitap eden ve çeviri yapacak tüm görevli ve bireylerin gözlerini, dudaklarını ve ellerini rahatlıkla görebilecek şekilde konumlandırılmalıdır.
- İşitme engelli veya cihaz kullanan kişinin kulağına doğru konuşulduğunda konuşulmanın anlaşılacağı gibi bir yanılgıya düşülmemelidir. Bu tür bir konumlandırmada işitme engelli konuşanın yüzünü görmeyeceği için söylenenleri anlaması daha da zorlaşabilir. Anlamayı ve iletişimi kolaylaştırmak için görüşmede açık ve net açıklamalar ile sorular tercih edilmelidir.
- Taniğin anlamadığı bir ifade olursa sözcük veya cümle farklı bir ifadeyle tekrarlanmalı veya açıklanmalıdır. Açık ve anlaşılır ifadelerle konuşulmalı; konuşma hızının iletişime uygun olmasına, çok yavaş veya çok hızlı olmamasına dikkat edilmelidir.
- Çevirmenin işini veya işitme cihazı kullanan işitme engellinin duymasını kolaylaştırmak için normalde konuşulduğundan yüksek bir sesle hitap etmek yararlı olabilir.

Sağır veya işitme engelli tanıkların beyanlarının alınması sırasında işaret dili tercümanından yararlanılmalıdır. Tercüman aracılığıyla iletişim kurarken tercümanın yalnızca bilgileri iletmekle yükümlü olduğu unutulmamalı ve aşağıdaki hususlar gözetilmelidir:

- » Sağır veya işitme engelli tanık, tercümanla göz teması kurabileceği ve tüm salona hâkim olabileceği şekilde konumlandırılmalıdır.
- » Çevirmen ortamdaki iletişimde aracıdır, muhatap değildir. Dolayısıyla, açıklamalar ve sorular doğrudan taniğe hitap edilerek normal bir ses tonuyla ve konuşma hızında yöneltilmelidir, çevirmene hitap edilerek konuşulmamalıdır.
- » Görüşmeye başlamadan önce çevirmenin sağır veya işitme engelli tanık ile sorunsuz iletişim kurabileceği ve çevirmen olarak görevlerini yerine getirebileceğine yönelik yeterliliğine dikkat edilmelidir.

3.3.1.3. Zihinsel Engelli Tanıklara Yaklaşım

Zihinsel engellilik, gelişim döneminde ortaya çıkan ve bireyin kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde yaşitlarından geri kalmasına yol açan eksikliklerdir.

Zihinsel engelli tanığın beyan işlemleri sırasında şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Bu tanıkların beyan işlemleri aksi bir durum olmadıkça adli görüşme odalarında uzman eşliğinde gerçekleştirilmelidir.
- Zihinsel engelli tanıklara saygı gösterilmeli ve haklarındaki ön kabullerden kaçınılmalıdır.
- Tanıklık edeceği olayı anlayamadığı veya iletişim kuramadığı varsayılmamalıdır.
- Tanığın adli süreçte yapılan işlemleri anlamasına özen gösterilmeli, onayının alınması gereken durumlar açıklanmalı, gerekirse ailesinden destek alınmalıdır.
- Tanığa beyan işlemleri sırasında yanında birini isteyip istemediği sorulmalıdır.
- Zihinsel engelli yetişkin tanıkların yaşına uygun davranılmalıdır.
- Kısa, basit sorular sorulmalı, tanığın kendisini nasıl ifade ettiğine dikkat edilmeli, gerektiğinde bu konuda eğitim almış uzmanlardan faydalanılmalıdır.

3.3.1.4. Fiziksel Engelli Tanıklara Yaklaşım

Fiziksel engel, kişinin motor becerilerinin kısmen veya tamamen bozulmasına neden olan tüm engelleri kapsamaktadır. Fiziksel engeller uzuv kaybıyla sonuçlanan olaylar ve kazalar nedeniyle olabileceği gibi beyinde ve omurilikte oluşan hasarlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir.

Fiziksel engeli bulunan bir tanığın beyan işlemleri sırasında, olayın açığa çıkarılmasında kullanılacak bilgilerin rahatlıkla alınabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Broşürler, dilekçeler ve diğer önemli belgeler fiziksel engelli tanığın erişebileceği yerde olmalıdır.
- Tanık tekerlekli sandalye kullanıyorsa yardım teklif edilmeli, kabul ederse yardım edilmelidir.
- Dar yerlerde, tanığın kapılara, duvarlara çarpmaması için dikkat edilmelidir.
- Fiziksel engelli tanıkların bilişsel kapasitelerinin normal düzeyde olduğu unutulmamalı ve buna göre davranılmalıdır. Bu tanıklara engeli hakkında gereksiz sorular sorulmamalıdır.

3.4. YABANCI UYRUKLU TANIKLAR

Turist, göçmen, sığınmacı, mülteci gibi yabancı uyruklu bireylerin başka bir ülkede suça karışma, suça tanıklık etme veya herhangi bir suçtan mağdur olma gibi durumlarda ülke vatandaşlarına göre daha zorlayıcı etmenlerle karşılaşmaları olasıdır. Bu kişiler, bulundukları ülkenin hukuk sistemini, yargılama usullerini ve o ülkede nelerin suç sayılabileceğini bilemeyebilir, her an ülkeden sınır dışı edilme veya toplum tarafından dışlanma gibi korkular yaşayabilirler. Bir suça tanık olduklarında o suç hakkında konuşmaktan ve tanıklık etmekten korkabilirler. Bu nedenle yabancı uyruklu bir bireyin tanıklığına başvurulması gereken durumlarda, bulunduğu ülkenin adli makamlarınca sunulan hizmetler ve suçun mahiyeti hakkında tanığa bilgi verilmesi gerekir.

3.4.1. Yabancı Uyruklu Tanıklara Yaklaşım

Yabancı uyruklu tanıkların adli işlemler sırasında ve beyanları alınırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Yabancı uyruklu kişilerle iletişimde yaşanan en büyük dezavantaj bulundukları ülkenin dilini bilmemeleri ve kendilerini ifade etmekte zorlanmalarıdır. Tanık, beyan verdiği sırada konuşulan dili bilmiyor veya anlamakta zorluk çekiyor ise tercüman eşliğinde beyanı alınmalıdır.
- Yabancı uyruklu tanıkların kültürel özellikleri gözetilmelidir.
- Tanığa güvenli bir ortamda bulunduğu hissettirilmeli, anlaşıldığına dair geri bildirimlerde bulunulmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YARGI VE KOLLUK GÖREVLİLERİNİN TANIĞA YAKLAŞIMI

4.1.YARGI SÜRECİNDE YER ALAN GÖREVLİLERİN TANIĞA YAKLAŞIMI

Tanıklık, hukuk yargılaması açısından bir vakayı aydınlatmak ve tarafların davalarını kanıtlamaları, ceza yargılaması açısından ise suçun aydınlatılması, delillerin toplanması, failin teşhis edilmesi ile yargılama sürecinin her aşaması için büyük önem arz etmektedir.

Yargılama süreci ve bu süreçteki rolü konusunda taniğin yeterince bilgilendirilmemesi, sürecin uzaması, sosyal çevre baskısı, tarafların tutum ve davranışları gibi nedenler tanıkları psikolojik açıdan yıpratabilmektedir. Tanıklar, şahit oldukları olayları aktarma konusunda zorluklar yaşayabilmekte, gördükleri olayları beyan ettiklerinde sıkıntı yaşayabileceklerinden endişe edebilmektedirler. Yargılama sürecinde bu ve benzeri yaşanabilecek olumsuzluklar sonucunda taniğin adalet sistemiyle olan işbirliği kopabilmekte, bu durum da doğal olarak olayların aydınlatılmasını güçleştirmektedir.

Tanık, öncelikli olarak adli süreç hakkında doğru bilgilendirilmeyi ve kendisinin hassasiyetle dinlenilmesini ister. Bu nedenle adli süreçte görev alan tüm çalışanlar taniğa sunacağı hizmetlerde bu hususu gözetmelidir.

Yargı çalışanları ve avukatlar tarafından taniğa yaklaşımda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Taniğin, güvenliğini tehdit edici unsurlardan korunması için gerekli tedbirlerin alınmasına özen gösterilmelidir.
- Tanıkla iletişim kurulurken, teknik terimlerden uzak, yalın ve anlaşılabilir bir dil kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- Taniğin ifadesi alınırken bildiklerini rahat bir şekilde anlatmasını engelleyecek şekilde yorum yapılmamalı, yönlendirilmemelidir.
- Tanık olduğu olay dolayısıyla psikolojik olarak ciddi şekilde etkilenmiş olduğu tespit edilen tanık, alabileceği psiko-sosyal desteğe ilişkin bilgilendirilmeli ve gerekirse adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne yönlendirilmelidir.

4.1.1.Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Tanığa Yaklaşımı

Soruşturma veya kovuşturma aşamasında tanığa yaklaşımda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Tanığa gönderilecek davetiye, kanunda belirtilen süreler içerisinde gönderilmelidir.
- Tanığın ilk olarak kimliği tespit edilerek beyan alma işlemleri makul süre içerisinde tamamlanmalıdır.
- Tanığa, ifade vermeden önce sahip olduğu haklar ve yapacağı iş hatırlatılmalı, gerçeği söylemesinin önemi, gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan cezalandırılabileceği, doğruyu söylemesi hususunda yemin edeceği ve duruşmada hâkimin açık izni olmadan duruşma salonunu terk edemeyeceği anlatılmalıdır.
- Tanığa, dinlenilmesinden önce yemin ettirilirken hâkim de dâhil olmak üzere duruşma salonunda bulunan herkesin yemin sırasında ayağa kalkacağı hususu hatırlatılarak buna uygun davranması istenilmelidir.
- Tanığın anlatımları eksiksiz ve ifade ettiği şekilde tutanak altına alınmalı, kişisel yorum ve çıkarımlara yer verilmemelidir.
- Tanık beyanda bulunurken sözü kesilmemeli, söz veya hareketlerle övülmemeli ya da tahkir edilmemeli, tarafların ya da duruşma salonunda bulunan kişilerin tanığa müdahale etmelerine ve tanığı baskı altına almalarına engel olunmalıdır.
- Avukat ya da tercümanın zorunlu olarak bulunması gereken hallerde bu kişiler hazır olmadan ifade alınmamalıdır.
- Tanığa, kanunda sayılan durumlarda tanıklıktan, kendisi ve yakınları aleyhine açıklamada bulunmaktan çekinme hakkı bulunduğu hatırlatılarak bu husus tutanağa yazılmalıdır.
- Tanıklar mutlaka ayrı ayrı dinlenmeli, özellikle bir tanık dinlenirken duruşma salonunun kapısının kapalı olmasına ve diğer tanıkların, dinlenen tanığı duymalarına engel olunmasına dikkat edilmelidir.

- Tanığın psikolojisini olumsuz etkileyecek dil, ifade ve soru tekniği kullanılmamalıdır.
- Olay ile ilgili değilse tanığın özel hayatına dair sorular sorulmamalıdır.
- Kişinin gizli tanık olarak dinlendiği durumlarda tanığın koruma tedbiri kapsamına alınması hususu göz önünde bulundurulmalıdır.
- Tanık, dinlenilme sırasında yazılı notlar kullanamaz, bildiklerini sözlü olarak açıklaması gerekmektedir; ancak bir hususu hatırlayamadığını söylerse önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilmelidir.
- Tanığın tutanağı okumasına imkân tanınmalıdır.
- Adli işlemler sırasında psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu anlaşılan tanıklara ayrı bir hassasiyet gösterilmeli, kaygı düzeyi yüksek tanıklar adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne yönlendirilmelidir.
- İşlenen suçun niteliği itibarıyla taraflarla yüz yüze gelmemesi veya özel ortamda dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen tanıkların beyanlarının, adli görüşme odalarında alınması yönünde hassasiyet gösterilmelidir.
- Ceza yargılaması dışında; boşanma, velayet ve çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin davalar başta olmak üzere hukuk yargılamasında da çocuk ve yetişkinlerin tanık olarak beyanlarının adli görüşme odalarında alınabileceği unutulmamalıdır.

4.2.KOLLUK GÖREVLİLERİNİN TANIĞA YAKLAŞIMI

Herhangi bir adli olaya şahit olmuş kişilerin olay sonrası iletişime ilk geçtikleri yer çoğunlukla emniyet veya jandarma gibi kolluk birimleri olmaktadır. Adli olaya şahit olmuş kişilerin kolluk görevlilerince dinlenmesi durumunda tanık “bilgi sahibi” sıfatıyla dinlenmektedir. Kolluk birimlerinin bilgi sahibi anlatımlarını eksiksiz şekilde tutanak altına almaları ve bilgi sahibinin tutanağı okumasına imkân tanıyarak imzalatmaları soruşturma aşamasında delillerin sağlıklı toplanması açısından son derece önemlidir.

Kolluk görevlilerince bilgi sahibine yaklaşımda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Bilgi sahibiyle iletişim kurulurken, teknik terimlerden uzak, yalın ve anlaşılabilir dil kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- Soruşturma sürecinin Cumhuriyet savcısı ya da onun talimatına uygun olarak kolluk birimleri tarafından takip edileceği hususu ifade edilmelidir.
- Kolluk görevlisi, bilgi sahibine kendisini isim ve unvanla tanıtmalı, mevzuata dayalı yetki ve görevinden bahsetmelidir.
- Bilgi sahibinin kimliği tespit edilerek şahitliğe konu olaya ilişkin işlemler hızlı bir şekilde tamamlanmalı, bilgi sahibi gereksiz yere bekletilmemelidir.
- Bilgi sahibine sahip olduğu haklar eksiksiz bir şekilde hatırlatılmalıdır.
- Bilgi sahibinin gördüklerini ve bildiklerini rahat bir şekilde anlatmasına imkân sağlanmalıdır.
- Bilgi sahibine yalnızca suç ve suçun aydınlanmasına katkı sağlayacak sorular sorulmalı; soruşturma ve suça konu eylemle ilgisi olmayan özel hayata ilişkin sorular yöneltilmemelidir.
- Bilgi sahibi, ilerleyen aşamalarda ne tür bir iş ve işlem yapılacağı hususunda bilgilendirilmelidir.

- Bilgi sahibi sıfatıyla ifadesine başvurulacak kişi çocuksa, kolluk birimlerinde bulundukları sırada yanlarında yakınlarından birinin bulunmasına imkân sağlanmalıdır.
- Bilgi sahiplerine açık uçlu sorular sorulmalı, evet–hayır şeklinde cevap alınacak sorulardan kaçınılmalıdır.
- Bilgi sahibinin şahit olduğu olayın etkisinde olabileceği dikkate alınarak bilinçli ve sabırlı bir yaklaşım sergilenmelidir.
- Bilgi sahibi anlatımları kişisel yorum ve çıkarımlara yer verilmeden tutanağa yansıtılmalıdır.
- Bilgi sahibine bilgi alma tutanağını imzalamadan önce okuması için zaman verilmelidir.
- Bilgi sahibi, kollukta bulunduğu sırada bir yakınını durumu hakkında bilgilendirmek isterse kendisine bu olanak sağlanmalıdır.
- Bilgi sahibinin beyanını özgür iradesine dayanarak vermesini engelleyici her türlü müdahale ve etkiden kaçınılmalıdır.
- Bilgi sahibine, gizlilik ilkesine riayet edileceği hatırlatılmalı, güvenli bir ortamda bulunduğu hissettirilmeli, anlaşıldığına dair geri bildirimlerde bulunulmalıdır.
- Bilgi sahibi sıfatıyla ifadesine başvurulacak kişi sağır veya işitme engelli bir bireyse işaret dili bilen bir uzmandan yardım alınmalıdır.
- Bilgi sahibi meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa bir tercümandan yardım alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı (2021). Adalet Bakanlığı, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. Mağdura Yaklaşım Kılavuzu.

<https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/magdura-yaklasim-kilavuzu>

Alpar, G., Er, N., Uçar, B. F. (2007).Görgü Tanıklığında Bellek Hataları: Olay Sonrası Bilginin ve Tuzak Soruların Hatırlama ve Kaynak İzleme Üzerindeki Etkisi. Türk Psikoloji Yazıları, 10(20), 1-17.

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları (2014). Tanık Psikolojisi.

https://www.google.com/search?q=tan%C4%B1k+psikolojisi&rlz=1C1GCEU_trTR911TR911&oq=tan%C4%B1k+psikolo&aqs=chrome.0.0i512j69i57j0i22i30j0i15i22i30j0i22i30l6.5412j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

Balcıoğlu, İ.,Kocabaşoğlu, N., Başer, S. Z. (2011). Tanıklık ve Tanık Psikolojisi. Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics. 2011;4(1):15-21.

Ceza Muhakemesi Kanunu (2004). 5271 sayılı Kanun. Tarih: 17/12/2004, Sayı: 25673.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>

Değirmenci, O. (2009).Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Tanığın Korunması. TBB Dergisi, 83, 73-122.

Er, E. (2016). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Gizli Tanıklık. Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (2011). 6100 sayılı Kanun. Tarih: 4/2/2011, Sayı: 27836.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>

İnan, S., Peker, C., Tekiner, G., Ak, S., Dağlı, F. (2013). Engellilik, Türkiye’de Engellilerin Durumu ve Sağlık Hizmet Sunumuna Bir Bakış. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(6), 723-728.

Kaplan Ataman, A. (2018). Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Gizli Tanık. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İnsan Hakları Hukuku Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Kurt, D. (2014). Ceza Yargılamasında Tanıklık Derya Kurt Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Makaroğlu, F. (2019). Görgü Tanıklığında, Ahlaki Yargı Değişiminin Bellek Hataları Ve Tanığın İşleme Performansı Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Adalet Psikolojisi. Ankara.

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Adalet%20Psikolojisi.pdf

Nas, A. M. (2013). Yalan Tanıklık Suçu – Psikolojik ve Hukuki Sınırlar. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Programı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özkan, A. M. (2010). Ceza Muhakemesi Açısından Tanıklık. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.

Pekesen, M., Çoban, M., Akdeniz, Ş. (2017). Avantaj Dezavantaj Gelgitinde Yaşlılık: Yaşlı Bakım Profesyonelleri Üzerine Bir Deneme. International INES Academic Researches Congress, 743.

Senemoğlu, N. (2007). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Gönül Yayıncılık.

Türk Ceza Kanunu (2004). 5237 sayılı Kanun. Tarih: 12/10/2004 Sayı: 25611. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>

Uluslararası Çocuk Merkezi (2021). Türkiye’de Çocuk Dostu Adliyeler, Uluslararası ve Bölgesel Hukuk Kuralları, Standartlar ve Uygulama Üzerine Bir Rehber. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrki%C3%A7yede-%C3%A7ocuk-dostu-adli%C3%A7yeler>

WHO (2011). Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Engellilik Raporu, <https://static.ohu.edu.tr/uniweb/media/portallar/engelsizuniversite/duyurular/1345/diwnu3i5.pdf>

TANIK (ŞAHİT) KİMDİR?

Tanık (şahit), soruşturma veya davaya konu olay hakkında bilgisi ya da görgüsü olan kişidir.

TANIKLIK NEDEN ÖNEMLİDİR?

Tanın olaya ilişkin bilgi ve görgüsünü eksiksiz şekilde anlatması, olayın tüm gerçekliğiyle ortaya çıkarılmasına ve adaletin tecelli etmesine katkı sağlayacaktır.

TANIKLIK ZORUNLU MUDUR?

Tanıklık yasal bir yükümlülüktür.

Tanık olarak gösterilen kişi ilgisine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye gitmek, gördüklerini ya da bildiklerini anlatmak ve doğru söyleyeceğine dair yemin etmek zorundadır.

TANIKLIKTAN ÇEKİNEBİLİR MİYİM?

Taraflara yakınlık durumunuz size sorularak tanıklıktan çekinme hakkınız varsa hatırlatılacaktır. Yakınlığınız olmasına rağmen yine de tanıklık yapabilir veya tanıklıktan çekinebilirsiniz.

TANIKLIK İÇİN ÇAĞRILDIM, NE YAPMALIYIM?

Size gönderilen davetiyede nerede, hangi gün ve saatte dinlenilmek üzere çağırıldığınız yazmaktadır. Bildirilen gün ve saatte kimlik kartınızla birlikte sizi çağırان Cumhuriyet savcılığı veya mahkemede hazır bulunmanız gerekir.

İsminiz okunduğu zaman tanıklığınıza başvurulacaktır. Öncelikle tarafları tanıyıp tanımadığınızı ve dava konusu olay hakkında bildikleriniz sorulacaktır. Bu sorulara açık ve net şekilde cevap vermelisiniz.

NE ANLATMAM GEREKİR?

Dava ve olay hakkında bildiklerinizi, gördüklerinizi ya duyduklarınızı doğru ve tarafsız olarak anlatmalısınız. Doğrudan görmediğiniz ve bilgi sahibi olmadığınız, ancak başkaları tarafından size anlatılan konularda tanıklık yaparsanız bu hususu ifadenizde belirtmelisiniz. Adaletin tecelli etmesi için bildiklerinizi ve gördüklerinizi eksiksiz şekilde anlatmanız önem arz etmektedir.

YALAN SÖYLERSEM NE OLUR?

Yalan tanıklık suçtur. Yalan söylediğinizin ortaya çıkması halinde hakkınızda işlem yapılabilir ve hapis cezası alabilirsiniz. Bunun dışında tarafların tazminat talebiyle de karşı karşıya kalabilirsiniz. Unutmayın ki gördüğünüz ve bildiğiniz bir olay hakkında, bilgim ve görgüm yoktur demeniz de gerçeğin ortaya çıkmasına engel olabilir.

ŞAHİT OLMADIĞIM BİR KONU HAKKINDA TANIK OLARAK GÖSTERİLDİM, NE YAPMALIYIM?

Çağrı kağıdında belirtilen gün ve saatte ifadenize başvurulduğunda, olay hakkında bilgi sahibi olmadığınızı söylemeniz gerekir.

ADLİYEYE GİTMEZSEM NE OLUR?

Tanıklık yapmak için mazeretinizi bildirmeden adliyeye gitmezseniz polis ya da jandarma tarafından ifadenize başvurulmak üzere zorla götürülebilirsiniz. Bu durumda sebep olduğunuz masrafları ödemek zorunda kalabilirsiniz.

GİDEMEMEYİ DURUMDAYIM, NE YAPMALIYIM?

Mazeretinizi çağırıldığınız Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye derhal yazılı olarak bildirmeniz gerekir. Davetiyede belirtilen makama hitaben, soruşturma veya dava numarasını da belirterek mazeretinize ilişkin bir dilekçe yazabilirsiniz. Sadece haklı görülecek mazeretlerinizin kabul edilebileceğini bilmelisiniz. Mazeretinizin yetkili makam tarafından kabul edilmesi halinde başka bir tarih belirlenerek size yeniden çağrı kağıdı gönderilir. Mazeretinizin kabul edilmemesi halinde ise tanıklık için adliyeye zorla götürülebilirsiniz.

ÖNCEDEN GİDEREK İFADE VEREBİLİR MİYİM?

Tanık beyanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından, davetiyede belirtilen gün ve saatte alınır. Bu tarihte gidemeyeceğinize dair bir mazeretinizin bulunması halinde bu durumu sizi çağırان mahkeme veya Cumhuriyet savcılığına yazılı olarak bildirmeniz gerekir.

İFADEMİ YAZILI OLARAK VEREBİLİR MİYİM?

Tanık olarak çağırıldığınız gün ve saatte, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme huzurunda dava ve olay hakkında bildiklerinizi sözlü olarak anlatmak zorundasınız.

DURUŞMANIN HEPSİNİ NEDEN İZLEYEMİYORUM?

Tanıklar duruşma günü belirli bir sırayla, ayrı ayrı dinlenir. Duruşmanın tamamını izlediğiniz takdirde taraflar ve diğer tanıklardan etkilenebilirsiniz. Bu nedenle sıranız gelene kadar dışarıda beklemeniz gerekir. Tanıklık yaptıktan sonra duruşmayı izleyebilirsiniz. Hâkimin izni olmadan duruşma salonundan ayrılmamalısınız.

İŞİMİ BIRAKIP GELDİM, YOL MASRAFI YAPTIM.

BUNLAR NE OLACAK?

Harcadığınız zaman göz önünde tutularak size tanıklık ücreti takdir edilir. Ayrıca başka bir şehirden geldiyseniz yaptığınız seyahat ve ikamet masraflarının karşılanması kanunun size tanıdığı bir haktır. Bu masrafları tanık olarak beyanda bulunurken talep edebilirsiniz. Tanıklık ücreti talep ederseniz IBAN / banka hesap numaranızı yanınızda bulundurunuz.

NOTLAR

ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

☎ 0312 204 10 28

✉ magdur@adalet.gov.tr

🌐 www.magdur.adalet.gov.tr

📍 Milli Müdafa Cad. No: 20 A Blok 9. Kat Kızılay/Ankara